

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ, DENETİMİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

**ÖĞRENCİ BAŞARISI İLE AİLELERİN SOSYO-EKONOMİK
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ
(DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİ)**

ABDURRAHMAN ÇÖMLEKCİOĞULLARI

DENİZLİ - 2020

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ, DENETİMİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

**ÖĞRENCİ BAŞARISI İLE AİLELERİN SOSYO-EKONOMİK
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ
(DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİ)**

Abdurrahman ÇÖMLEKCİOĞULLARI

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Gökhan TUZCU**

DENİZLİ – 2020

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ ONAY FORMU

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı öğrencisi Abdurrahman ÖMLEKCİOğULLARI tarafından hazırlanan “Öğrenci Başarısı İle Ailelerin Sosyo-Ekonomik Düzeyleri Arasındaki İlişki” başlıklı Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, tarafımdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından Tezsiz Yüksek Lisans Projesi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Gökhan TUZCU

Danışman

Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun

..... / / 2020 tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mustafa BULUŞ

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi alanında tezsiz yüksek lisans yapma sürecinde özveri ile uğraşan ve yaşama yaklaşımlarıyla bizlere örnek olan, bilgisini ve deneyimlerini bizlerle paylaşan değerli hocalarım Prof. Dr. Abdurrahman Tanrıöğen'e, Prof. Dr. Kazım Çelik'e, Doç. Dr. Kadriye Funda Nayır Ekiz'e, Doç. Dr. Fatma Çobanoğlu'na, Dr. Aydan Ordu'ya, Dr. Eren Can Aybek'e ve Dr. Ömür Kaya Kalkan'a çok teşekkür ederim.

Bizleri "Eğitim Ekonomisi" bilim dalıyla tanıştıran, araştırmanın her aşamasında değerli görüş ve eleştirileriyle yönlendiren, zamanını ve bilgisini esirgemeyen değerli hocam - danışmanım Dr. Gökhan Tuzcu'ya teşekkürlerimi sunmaktan onur duyuyorum. Dr. Tuzcu olmasaydı "eğitim ekonomisi" bilim dalından haberimiz olmayacağı gibi bu dalda araştırma yapma olanağına da kavuşamayacaktık. Aynı zamanda eğitimin başka bir boyutunu da göremeyecektik.

Yüksek lisansa başlama ve bugün proje yazma aşamasına gelmemi sağlayan başta Sinem Tur, Bertan Öztürk, Ali Yavuz olmak üzere Denizli Atatürk Ortaokulu ailesine,

Yaşamıma öğrencim olarak giren ve sonra yüksek lisans eğitimi proje hazırlama aşamasında bilgileri ile bana öğretmenlik yapan öğrencilerim Aylin Turan Arık'a, Gülşen Parlak'a ve Mahmut Peker'e,

Araştırdığım konuya ilişkin anketlerin uygulanmasında, desteklerini esirgemeyen okul yöneticileri ve rehber öğretmen arkadaşlarıma,

Daha önce benzer konuda yüksek lisans projesi yazan ve tüm bilgileri benimle paylaşan Hasan Sofuoğlu'na,

Kendilerine ayırmam gereken zamanı, yüksek lisans için kullanmama karşın desteklerini esirgemeyen sevgili eşim Tülin'e, sevgili kızım Ayca'ya ve sevgili oğlum Taha'ya,

Çok teşekkür ederim.

Ve her şeyden önce, eğitimimin son döneminde kaybettiğim anneme armağan olsun.

Abdurrahman ÇÖMLEKCİOĞULLARI

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, proje yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu proje çalışmada;

– Proje içindeki tüm bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,

– Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları, bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,

– Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda, ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,

– Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,

– Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,

Bu projenin herhangi bir bölümünü bu üniversitede ya da başka bir üniversitede başka bir proje çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Abdurrahman Çömlekcioğulları

ÖZET

Öğrenci Başarısı İle Ailelerin Sosyo-Ekonomik Düzeyleri Arasındaki İlişki (Denizli İli Örneği)

ÇÖMLEKCİOĞULLARI, Abdurrahman

Tezsiz Yüksek Lisans Projesi
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı
Proje Danışmanı: Dr. Gökhan TUZCU
Haziran 2020, 63 Sayfa

Bu çalışmada, öğrenci başarısı ile ailenin sosyo-ekonomik düzeyi arasındaki ilişkiyi görebilmek için Denizli il merkezi, ilçe merkezleri ve köy ortaokulu öğrencilerine ilişkin veriler incelenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre; anne-babanın eğitim durumu ve mesleki özellikleri, öğrenci başarısı üzerinde etkilidir. Yüksek ve düzenli gelirlili işlerde çalışan ya da yükseköğrenim mezunu olan ana-babaların çocuklarının başarı ortalamaları daha yüksektir. Ailenin gelirinin düşük olması, evdeki çocuk sayısının çok olması, evin kira olması gibi sosyo-ekonomik etmenler, öğrenci başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Okul ile öğrencinin yaşadığı ev arasındaki uzaklık, okulun tekli ya da ikili (sabahçı-öğlenci) eğitim yapması, derslik başına düşen öğrenci sayısının az ya da çok olması, sınav başarısını etkilemektedir.

Öğrencilerin sınav başarılarını etkileyen en önemli etkenlerden biri de özel ders alıp-almamalarıdır. Günümüzde devlet okullarında uygulanan Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının ücretsiz olması, ekonomik gücü yetersiz olan ailelere destek olmaktadır. Ancak araştırma sonuçları, özel ders alan öğrencilerin daha başarılı olduğunu göstermektedir.

Benzer bir araştırma, yurtlarda (pansiyonlarda) kalan öğrenciler üzerinde, taşımali eğitim gören öğrenciler üzerinde ve özel sektöre ait okullarda eğitim gören öğrenciler üzerinde yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim ekonomisi, sınav başarısı, öğrenci, aile.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJE ONAY FORMU.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ETİK BEYANNAMESİ	v
ÖZET	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ	xi
1. BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.1.1. Problem Cümlesi	2
1.1.2. Alt Problemler	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sınırlılıklar	4
1.5. Tanımlar	4
2. BÖLÜM: ALANYAZIN TARAMASI	6
2.1. Öğrenci Kavramı	6
2.2. Aile ve Okul Başarısı	7
2.3. Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu Ve Okul Başarısı	8
2.3.1. Anne-Babanın Mesleği, Öğrenim Durumu ve Okul Başarısı	9
2.3.2. Ailenin Gelir Düzeyi ve Okul Başarısı	9
2.3.3. Öğrencinin Yaşadığı Evin Fiziki Durumu ve Okul Başarısı	11
2.3.4. Okul-Aile İşbirliği ve Okul Başarısı	11
2.3.5. Ailenin Çocuğa Verdiği Motivasyon ve Okul Başarısı	12
2.3.6. Ailenin Çocuğa Gösterdiği Sevgi ve Okul Başarısı	14
2.3.7. Aile İçi İlişkiler, Davranışlar ve Okul Başarısı	15
2.3.8. Destekleme ve Yetiştirme	16
2.4. Yapılan Çalışmalar	17
2.4.1. Yurtdışı Çalışmalar	17
2.4.2. Yurtiçi Çalışmalar	18

3. BÖLÜM: YÖNTEM	22
3.1. Araştırmanın Modeli	22
3.2. Evren ve Örneklem	22
3.3. Veri Toplama Aracı ve Süreci	24
3.4. Verilerin Çözümlemesi	25
4. BÖLÜM: BULGULAR ve YORUMLAR	26
4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	26
4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	29
4.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	35
4.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar..	36
4.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	37
4.6. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	38
4.7. Araştırmanın Yedinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	39
4.8. Araştırmanın Sekizinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar...	40
4.9. Araştırmanın Dokuzuncu Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	41
4.10. Araştırmanın Onuncu Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar...	42
4.11. Araştırmanın Onbirinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.	43
5. BÖLÜM: TARTIŞMA SONUÇ ve ÖNERİLER	44
5.1. Sonuçlar	44
5.2. Tartışma	47
5.3. Öneriler	49
5.3.1. Eğitimciler ve Araştırmacılara Yönelik Öneriler	49
5.3.2. Ailelere Yönelik Öneriler	49
KAYNAKÇA	51
EKLER	54
Ek-1. Araştırmanın Anket Formu	54
ÖZGEÇMİŞ	56

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3. 1	<i>Anket Çalışmasına Katılan Öğrencilerin Genel Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı</i>	23
Tablo 4. 1.	<i>Anne-Babanın Eğitim Düzeylerinin Öğrencinin Sınav Başarı Puanı Karşılaştırılmasının Pearson Korelasyon Analizi</i>	26
Tablo 4. 2.	<i>Annelerin Eğitim Durumları ile Sınav Başarı Puanlarının Tanımlayıcı Değerler Tablosu</i>	27
Tablo 4. 3.	<i>Annelerin Eğitim Durumları İle Sınav Başarı Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)</i>	27
Tablo 4. 4.	<i>Annelerin Eğitim Durumları İle Sınav Başarı Puanları Grafiği</i>	28
Tablo 4. 5.	<i>Babaların Eğitim Durumları İle Sınav Başarı Puanlarının Tanımlayıcı Değerler Tablosu</i>	28
Tablo 4. 6.	<i>Babaların Eğitim Durumu ile Sınav Başarı Ortalamalarına Göre Değerlendirilmesinde ANOVA Testi Sonuçları</i>	28
Tablo 4. 7.	<i>Babaların Eğitim Durumları İle Sınav Başarı Puanları Grafiği</i>	29
Tablo 4. 8.	<i>Annelerin Mesleği ile Sınav Başarı Puanlarının Tanımlayıcı Değerler Tablosu</i>	30
Tablo 4. 9.	<i>Annelerin Meslekleri ile Sınav Başarı Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)</i>	30
Tablo 4. 10.	<i>Annelerin Meslekleri ile Sınav Başarı Puanları Grafiği</i>	31
Tablo 4. 11.	<i>Babaların Meslekleri ile Sınav Başarı Puanlarının Tanımlayıcı Değerler Tablosu</i>	32
Tablo 4. 12.	<i>Babaların Meslekleri ile Sınav Başarı Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)</i>	33
Tablo 4. 13.	<i>Babaların Meslekleri ile Sınav Başarı Puanları Grafiği</i>	34
Tablo 4. 14.	<i>Aile Gelir Düzeyi ile Öğrenci Başarı Puanı Tanımlayıcı Değerler Tablosu</i> .35	
Tablo 4. 15.	<i>Aile Gelir Düzeyi ile Öğrenci Başarı Puanını Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)</i>	35
Tablo 4. 16.	<i>Aile Gelir Düzeyi ile Öğrenci Başarı Puanları Grafiği</i>	36
Tablo 4. 17.	<i>Öğrencilerin Ailevi Duruma Göre Başarı Puanlarına Göre Bağımsız Gruplarda T Testi Sonuçları</i>	37

Tablo 4. 18. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Başarı Puanlarına Göre Bağımsız Gruplarda T Testi Sonuçları.....	37
Tablo 4. 19. Öğrencilerin Evdeki Kardeş Sayısı ile Sınav Başarı Puanlarının Tanımlayıcı Değerler Tablosu.....	38
Tablo 4. 20. Çocukların Evdeki Kardeş Sayısı ile Sınav Başarı Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)	38
Tablo 4. 21. Öğrencilerin İkametgâh Ettikleri Yer ile Sınav Başarı Puanlarının Tanımlayıcı Değerler Tablosu.....	39
Tablo 4. 22. Öğrencilerin İkametgâh Ettikleri Yer ile Sınav Başarı Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA).....	39
Tablo 4. 23. Öğrencilerin İkametgâh Ettikleri Yer ile Sınav Başarı Puanları Grafiği	40
Tablo 4. 24. Öğrencilerin Tekli veya İkili Öğretim Görmelerine Göre Başarı Puanlarına Göre Bağımsız Gruplarda T Testi Sonuçları	40
Tablo 4. 25. Öğrencilerin Okul Kursu veya Dershaneye Gitmeleri ile Sınav Başarı Puanlarının Tanımlayıcı Değerler Tablosu	41
Tablo 4. 26. Öğrencilerin Okul Kursu veya Dershaneye Gitmeleri İle Sınav Başarı Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA).....	42
Tablo 4. 27. Öğrencilerin Özel Ders Almalarına Göre Başarı Puanlarının Bağımsız Gruplarda T Testi Sonuçları.....	42
Tablo 4. 28. Sınıf Mevcutları ile Öğrenci Başarı Puanı Tanımlayıcı Değerler Tablosu	43
Tablo 4. 29. Sınıf Mevcutları ile Öğrenci Başarı Puanını Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA).....	43

SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Anabilim Dalı
diğ.	: Diğerleri
Dr.	: Doktor
DYK	: Destekleme ve Yetiştirme Kursu
EBE	: Eğitim Bilimleri Enstitüsü
f	: Frekans
LGS	: Liselere Geçiş Sınavı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Oo.	: Ortaokul
s.	: Sayfa No
SBE	: Sosyal Bilimleri Enstitüsü
SS	: Standart Sapma
Prof.	: Profesör
vb	: Ve Benzeri
vd	: Ve Diğerleri
YLT	: Yüksek Lisans Tezi
\bar{X}	: Ortalama (aritmetik ortalama)

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Eğitim ile ilgili pek çok tanım olmakla birlikte kısa ve yalın olarak “kişinin davranışlarında istemli ve planlı değişiklikler oluşturma süreci” (Ertürk, 1997) şeklinde tanımlanmaktadır. Mustafa Kemal’e göre ise “En önemli, en esaslı nokta eğitim meselesidir. Çünkü eğitim, bir milleti, ya hür, bağımsız, şanlı yüce bir toplum halinde yaşatır ya da esarete ve sefaletle terk eder”.

“Yavru kuş, yuvada gördüğünü yapar” demiş atalarımız. Bu araştırmada, ailenin (ana-babanın) sosyo-ekonomik durumunun, öğrenci başarısı üzerinde ne kadar önemli olduğu bulunmaya, daha doğrusu kanıtlanmaya çalışılmaktadır.

Einstein şöyle demiştir: “Aslında herkes dâhidir. Ama siz kalkıp bir balığı, ağaca tırmanma eğitimine göre yargılırsanız, tüm yaşamını aptal olduğuna inanarak geçirir”. Diğer bir deyişle her insanın başarılı olacağı bir alan vardır ve eğitimciler de öğrencileri yetenekli oldukları alanlara yönlendirmelidirler, o alanda kendini geliştirmesi için çalışmalıdırlar.

1.1. Problem Durumu

Eğitim, ilgi ve yetenekleri esas alarak bilimsel düşünme gücüne ve mesleki niteliğe sahip insangücünü yetiştiren sistemdir. Pozitif düşünen ve algılama ve sorun çözme yeteneği gelişmiş, öğrenmeyi öğrenebilen bilgi çağı insanını yetiştirme sorumluluğunu üstlenmiştir (Tuzcu 2015, 20).

Eğitimde vazgeçilmez etkenlerden biri öğrenci başarısıdır. Öğrenci başarısını etkileyen etkenlere ilişkin birçok araştırma yapılmıştır. Aileler de, öğrencinin başarısını artırmak için çeşitli yollar aramaktadır. Ailenin gelir düzeyi yüksek ise çocuklarını, okulöncesi eğitimden başlayarak özel sektöre ait okullara göndermektedir. Ya da devlet okuluna gönderiyorsa, bu kez de özel ders ya da dershaneler aracılığıyla öğrenci başarısını arttıracak yollara başvurmaktadır.

Öğrenci başarısını etkileyen birçok etken vardır. Bunlardan biri, ailelerin öğrencileri üzerindeki etkisidir. Anne-babanın eğitim durumu, mesleği, gelir düzeyi, birlikte yaşayıp-yaşamadıkları gibi birçok etkenin öğrenci başarısında etkili olup-olmadığı daha önce yapılan araştırmalarda sorgulanmıştır.

Günümüzde aileler, çocukları için, gelirlerine uygun düzeyde harcama yapmaktadırlar. Kırtasiye, okul kıyafeti, yardımcı kaynaklar, okul dışında aldıkları kurslar, ulaşım, bu harcamalardan bazılarıdır. Bunlardan bazılarının öğrenci başarısına doğrudan etkisinin olduğu söylenebilir.

Ekim 2018’de açıklanan “2023 Eğitim Vizyonu Belgesi”nde yıllardır çözüm bekleyen birçok soruna değinilmesi, eğitim dünyası başta olmak üzere tüm iç ve dış paydaşlarda heyecanla karşılanmıştır. Anılan Belge, ülke genelinde uzun dönemli politikalara duyulan gereksinim olarak değerlendirilmektedir. Eğitimle ilgili birçok konuda yenilikler vadetmektedir.

Bu bağlamda öğrencilerin sınav başarı düzeylerine bakılarak ailelerin sosyo-ekonomik düzeyleri arasında bağlantı olup-olmadığı bir araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.1.1. Problem Cümlesi

Öğrencilerin sınav başarılarına, ailelerinin sosyo-ekonomik durumu etkilemekte midir?

1.1.2. Alt Problemler

Belirlenen alt problemler aşağıdaki şekildedir:

1) Öğrencilerin sınav başarı puanları ile anne-babanın eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2) Öğrencilerin sınav başarı puanları ile anne-babanın mesleği arasında anlamlı bir ilişki fark var mıdır?

3) Öğrencilerin sınav başarı puanları ile anne-babanın gelir durumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4) Annesi ile babası birlikte yaşayan öğrenciler ile ayrı yaşayan öğrencilerin sınav başarı puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

- 5) Öğrencilerin cinsiyetleri ile sınav başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 6) Öğrencilerin kardeş sayısı ile sınav başarı puanı arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 7) Öğrencilerin ikametgâh ettikleri yer ile sınav başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 8) Öğrencilerin tekli ya da ikili öğretim görmeleri ile sınav başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 9) Öğrencilerin okul kursu ya da dershaneye gitmeleri ile sınav başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 10) Öğrencilerin özel ders almaları ile sınav başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 11) Sınıf başına düşen öğrenci sayısı ile öğrencilerin sınav başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, 2018-2019 öğretim yılında yapılan Liseye Geçiş Sınavında (LGS) ortaokul öğrencilerinin aldığı puanlar üzerinde, ailelerin sosyo-ekonomik durumlarının bir etkisinin olup-olmadığını belirlemektir.

1.3. Önem

Bu tür araştırmalar, öğrenci başarılarının çok yönlü değerlendirilmesine olanak sağlanması ve öğrencilerin başarıları üzerinde çok farklı etkenlerin etkili olduğunun ortaya konulması açısından önemlidir.

Yapılan projeye ana-baba ekonomik düzeylerinin çocuklarının başarısında ne kadar etkili olduğu ortaya konularak, olumsuz yöndeki etkilerin azaltılması için ön araştırma olacaktır.

Elde edilen sonuçlar sayesinde, öğrencilerin başarılarını etkileyen olumsuz olguların en aza indirilmesi ve sosyo-ekonomik farklılıktan oluşan olumsuzlukların ortadan kaldırılması amaçlanmıştır.

Ortaokuldan Liseye Geçiş Sınavlarında öğrencilerin gösterdiği başarı üzerinde ailelerin sosyo-ekonomik durumlarının etkisine ilişkin Türkiye’de az sayıda araştırma vardır. Bu alanda az sayıda araştırmanın yapılmış olması, öğrenci başarısının sadece okuldaki derslerine gösterdikleri ilgi ya da ders çalışmaları ile ilişkilendirilmesine neden olmaktadır.

Bu tür araştırmalar, öğrencilerin başarılarını olumsuz etkileyen etkenlerin en aza indirilmesi ve sosyo-ekonomik farklılıklardan oluşan olumsuzlukların ortadan kaldırılmasına katkı sağlayacaktır.

1.4. Sınırlılıklar

– Bu çalışma, 2018-2019 öğretim yılında yapılmıştır, diğer yılları kapsamamaktadır.

– Araştırma, Denizli ili;

- Pamukkale ilçesinde: Atatürk Ortaokulu, Zümrüt Evler Ortaokulu, Raşit Özkardeş Ortaokulu,

- Merkezefendi ilçesinde: Hacı Halil Bektaş Ortaokulu, Sevil Kaynak Ortaokulu,

- Acıpayam ilçesinde: Cumhuriyet Ortaokulu,

- Babadağ ilçesinde: Müşerref Yılmaz Ortaokulu,

- Tavas ilçesinde: Sarıabat Köyü Ortaokulu

öğrencilerinden liseye geçiş sınavına giren ve tercih yapmak üzere okullarına başvuran sekizinci sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır, Diğer sınıfları ve okulları kapsamamaktadır.

1.5. Tanımlar

Ortaokul Öğrencisi: Nisan 2012’de 6287 sayılı Yasa ile eğitimde 4+4+4 modeline geçilmiştir. Ortaokul öğrencileri, 4+4+4 modelinin ikinci dört yıllık diliminde öğrenim görenlerdir.

Liselere Geçiş Sınavı (LGS): Öğrenilen kazanımlara ilişkin temel bilgileri ölçmeye yarayan çoktan seçmeli sınavdır. MEB tarafından her yıl eğitim-öğretim yılının sonuna doğru tüm Türkiye’de uygulanan, her öğrencinin sadece bir kere girebileceği bir sınavdır.

Sosyo-ekonomik durum: Toplumun üyeleri olarak, insanların sosyal ve ekonomik gereksinimleri ve sorunlarıyla ilgili özelliklerdir. Göstergelerinden birkaçı şunlardır (Tuzcu 2015, 68):

- Gelir durumu
- Eğitim durumu
- Mesleği
- Yaşadığı yöre
- Katıldığı etkinlikler.

Merkezî Sınav Puanı: Fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, özel program ve proje uygulayan liseler ile meslekî ve teknik liselerin Anadolu teknik programlarına öğrenci yerleştirmede kullanılan ve MEB tarafından yapılan merkezî sınav (MEB, Merkezi Sınav Başvuru ve Uygulama Kılavuzu-2019).

İKİNCİ BÖLÜM

ALANYAZIN TARAMASI

Bu bölümde, liselere geçiş sınavındaki başarı ile ailelerin sosyo-ekonomik durumu arasında ilişki olup-olmadığına ilişkin kuramsal bilgiler ve bu alanda yapılmış araştırmalar yer almaktadır.

2.1. Öğrenci Kavramı

Eğitim sisteminin işleyişine göre birey, genelden özele doğru seyreden, beceri, yetenek ve tercihleri yönünde uzmanlaşarak ilerler. Bu eğitim sürecinin başlangıcında yer alan ilköğretim, bireyin birçok yönden kendini geliştirebileceği bir dönemdir. Oldukça kritik bir süreç olan ilköğretim, birçok bilimsel verilerin de desteklediği gibi kişinin bu dönemde yaşadıkları, yaşamın geri kalanına da etki etmektedir.

İnsan yaşamı çocukluk, ergenlik, erişkinlik ve yaşlılık gibi çeşitli evrelerden oluşmaktadır. Bu evreler kesin çizgilerle ayrılamamakta ve her dönem kendinden önceki süreçten etkilenmektedir. Dönemler arasındaki geçiş fiziksel olduğu gibi sosyal, kültürel ve duygusal birçok etmenin etkisi ile gelişerek ve değişerek gerçekleşmektedir (Dündar, 1995, s.32). Bir dönemde yaşanan olumsuzluklar, bir sonraki döneme geçişte çeşitli sorunlar yaşanmasına neden olabileceği gibi bu dönemin temellerinin de sağlıklı biçimde atılmasını önleyecektir. Kişinin yaşamındaki olumlu tutum ve gelişmeler, her dönemin sağlıklı ve yararlı bir şekilde tamamlanmasını sağlayacaktır. Bu tür bir yaşam süren kişilerin yaşamdan beklentilerini elde edebilme ve diledikleri başarıya ulaşabilme olasılıkları yüksektir. Öğrenciler için aile tutumu ve aile içindeki ilişkilerin durumu doğrudan etkilidir.

1997 yılında kabul edilen 4306 sayılı yasa gereğince, zorunlu ilköğretim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsamaktadır. Bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın Eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını bitirdiği yılın öğretim yılı sonunda biter.

2012 yılında kabul edilen 6287 sayılı yasa ile zorunlu eğitim 12 yıla çıkarılmış ve dört yıl süreli ve zorunlu ilkokul, dört yıl süreli ve zorunlu ortaokul, dört yıl süreli ve zorunlu ortaöğretimden oluşmaktadır.

Aile tarafından öğrencinin tüm fiziksel gereksinimleri karşılanmış olsa bile eğer duygusal gereksinimler karşılanmazsa, öğrencinin başarı sağlaması beklenemez. Diğer bir deyişle, öğrenci için fiziksel gereksinimler ne kadar gerekli ve önemliyse, duygusal gereksinimler da o kadar önem taşımaktadır. Aile, öğrencinin fiziksel ve duygusal gereksinimlerini dengeli bir biçimde karşılamalıdır. Gereksinimlerin karşılanmasında, ne fazlaya kaçmalı ne de eksik kalınmalıdır. Fiziksel gereksinimler aşırı şekilde karşılanırsa, öğrencide doyumsuzluk duygusu gelişir ve memnuniyetsizlik ortaya çıkar. Duygusal gereksinimlerde de fazlaya kaçıldığında, öğrenci de bağımlılık duygusunun gelişmesi olasıdır ve bu da öğrencide kendi başına başarılı olamayacağı duygusunu geliştirir.

2.2. Aile ve Okul Başarısı

Çocuk yaşamının başından itibaren gelişimini aile ortamında sürdürmektedir. İlköğretim çağındaki bir öğrenci zamanının büyük bir kısmını ailesiyle birlikte geçirmektedir. Bunun için aile ortamı, öğrencinin bedensel, zihinsel, dil, sosyal ve duygusal gelişimini doğrudan etkilemektedir. Öğrencinin aile içindeki gelişim düzeyi, okul başarısı üzerinde de etkilidir. Bunun için öğrencinin temel gelişiminden aile sorumludur. Öğrencinin gelişiminde rol oynayan diğer kurumlar aileyi tamamlar ve destekler konumundadır (Öz, 2001, 27).

Geniş ailede, anne, baba ve çocuklar dışında, dede, nine, amca, dayı gibi kişiler de aynı evi paylaşmaktadırlar. Bu tür aile tiplerine, genel olarak kırsal kesimlerde rastlanmaktadır. Ancak kentlerin özellikle gecekondu bölgelerinde de rastlanmaktadır. Geniş ailelerde kişi sayısının fazla olması, çocuğun yaşamakta olduğu mekândan yeterinde yararlanamamasına neden olur. Özellikle dar mekânlarda kişilerin bir arada yaşaması, öğrencinin başarısız olmasına ya da ders çalışma isteksizliğine neden olabilmektedir. Geniş ailelerde ses, gürültü gibi olumsuz etkiler de fazladır. Bunun için

geniş aile, çocuğun kişisel gelişimini ve okul başarısını olumsuz yönde etki edebilir (Arslan, 2008, 17).

Genel olarak geniş ailelerin sosyo-ekonomik olanakları da kısıtlıdır. Geniş ailelerde yaşayan öğrencilerin, çekirdek ailede yaşayanlara göre başarısızlığa uğramaları daha olası görülmektedir. Geniş ailede çocuk sayısının ya da aynı hane içindeki kişi sayısının fazla olması, çocuğa kendine ait bir alan oluşturmasını olanaklı kılmamaktadır. Çocuğun kendi alanı olmaması ders başarısını etkilemektedir. Geniş ailelerde kuşak çatışmaları yaşanması daha olasıdır ve çocukların bu çatışmaların arasında kalması başarıları etkilemektedir.

Aynı evi paylaşan anne, baba ve varsa evlenmemiş çocuklardan oluşan aileye “çekirdek aile” denir. Çekirdek ailede, eşler üçüncü kişilerin müdahalesi olmadan ilişkilerini şekillendirebilmektedirler. Üçüncü kişilerin ilişkiye sürekli dahil olması, sürtüşmeler ya da cephe almalar gibi olumsuzluklardan biraz daha uzak kalılabilmektedir. Çekirdek ailede eşler birbirlerine karşı daha sıcak ve içten bir şekilde sevgilerini gösterebilmektedir. Aile içi konuları müdahale olmaksızın kendi aralarında ortak bir karara bağlayarak daha kısa bir sürede çözümleyebilirler. Rahat bir şekilde gezip eğlenebilirler, çocuklarıyla daha sıkı ve içten ilişkiler kurabilirler. İstedikleri zaman eve konuk çağırıp, ev gezmelerine gidebilirler. En önemlisi ise çocuklarını istedikleri gibi yetiştirebilirler (Arslan, 2008, 18).

Çekirdek ailede, geniş aileye göre daha az kişi yaşamaktadır. Bunun için bu tür bir ailedeki öğrenci daha şanslıdır. Rahat ve sessiz bir ortamda ders çalışma fırsatı yakalamakta ve ailesiyle daha fazla zaman geçirebilmektedir. Ailedeki kişi sayısı az olduğu için, çocuğa sağlanan fiziksel ve parasal olanaklar da artmaktadır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, çekirdek ailenin, öğrencinin başarısı üzerinde olumlu etki yapabileceği söylenebilir.

2.3. Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu ve Okul Başarısı

Ailenin sosyo-ekonomik durumu, öğrencilerin okul başarılarına etki eden önemli özelliklerdendir. Ailenin sosyo-ekonomik durumunu; ailenin gelir düzeyi, anne-babanın

öğrenim ve meslek durumları, ailedeki çocuk sayısı, ikamet yeri, ailevi durum ve cinsiyet gibi değişkenler belirleyebilmektedir.

Neredeyse tüm topluluklarda benzer özellikler sergileyen kişilerden oluşan gruplar vardır. Grup üyeleri birçok yönden benzerlikler sergileyebilmektedir. Toplumsal ve ekonomik yönden güçlü kişilerden oluşan gruba “üst sınıf”, üst sınıfın belirli statülerine sahip olan gruba “orta sınıf” ve sosyo-ekonomik yönden güçsüz olan kişilerden oluşan topluluğa ise “alt sınıf” denilmektedir. Sosyo-ekonomik durum, çocuğun okuldaki ve yaşamındaki başarısında oldukça önemlidir (Arslan, 2008, 18-19).

2.3.1. Anne-Babanın Mesleği, Eğitim Durumu ve Okul Başarısı

Anne-babanın eğitim durumu ve mesleği de öğrencilerin başarısı üzerinde etkiye sahiptir. Anne-babası yüksek statüde meslek sahibi olan öğrencilerin okul başarısının genel olarak yüksek olduğu söylenebilir.

Anne-babanın eğitim düzeyi, öğrencinin başarısı üzerinde etkilidir. Eğitimli anne-baba, özellikle de kendini çocuk gelişimi konusunda geliştirmiş olan anne-babaların çocuğa yaklaşım şekli daha bilinçli olacaktır. Alanyazındaki çocuk gelişimi ile ilgili tüm konular birebir uygulanamasa da, ailelerin bu konudaki çabaları muhakkak olumlu sonuçlar doğuracaktır. Çocukla daha fazla etkileşim halinde bulunan annelerin bu konuda bilinçli olması, öğrenci başarısını doğrudan etkileyecektir. Duygusal gelişimi tamamlamış, kendine güvenen anne-babalar güçlü kişiliğe sahip çocuklar yetiştirebilirler. Tam tersi bir durumda ise öğrenci başarısı olumsuz yönde etkilenecektir. Çocuk gelişimi konusunda geleneksel yöntemlere sıkı sıkıya bağlı, gelişime kapalı ve bu alandaki gelişmeleri, araştırmaları gereksiz gören anne-babalar da ne yazık ki çocuk yetiştirmektedir. Bu tür bir ailede yetişen öğrencilerin başarıyı yakalaması oldukça zordur. Ancak çocuklar o kadar değerli ve güçlüdür ki ender de olsa bu tür bir ortamda başarıyı yakalayan öğrenci örnekleri görülebilir (Ercik, 2016, 70-1).

2.3.2. Ailenin Gelir Düzeyi ve Okul Başarısı

Ailenin bir aylık sürede elde ettiği parasal kaynaklar, gelir düzeyini oluşturmaktadır. Elde edilen bu gelir ile ailedeki kişilerin farklı türde gereksinimleri

karşılanmaktadır. İnsan, yaşamını sürdürürken gereksinim duyduğu her şey gereksinimidir. Ancak gereksinimlerin karşılanmasında bazı gereksinimler önem sırasına konularak karşılanmaktadır. Bazı gereksinimler yaşamın devamlılığı için oldukça önemli olduğu için önce karşılanması gerekmektedir. Bunlar; beslenme, barınma, ısınma, giyinme olarak çoğaltılabilir. Bu temel gereksinimler karşılandıktan sonra, güven, ait olma duygusu, sevmeye, sevilme ve saygı duyulma gibi gereksinimler gelmektedir (Arslan, 2008, 20-1).

Maslow'un gereksinimler piramidinde gereksinimler önem sırasına göre; fiziksel, güvenlik, sosyal, saygınlık ve kendini gerçekleştirme olarak sıralanmıştır. Maslow'a göre (1954) gereksinimler, kişide sürekli olarak bir güdülenme duygusu oluşturmada ve kişiyi davranışa yönlendirmektedir. Kişi alt kademedeki gereksinimin de belirli bir doyuma ulaşmadan, bir üst kademedeki gereksinim türüne yönelemez. İlköğretim çağındaki bir çocuğun sağlıklı bir gelişim kat edebilmesi için gereksinimlerinin olabildiğince karşılanabilmesi gerekmektedir.

Öğrencinin belirli bir başarıya ulaşabilmesinde, aile gelirinin aile bireylerinin öncelikle temel gereksinimlerini daha sonrasında da diğer gereksinimlerini karşılayabilecek düzeyde olması, oldukça önem taşımaktadır. Ancak sadece gelir düzeyini belirleyici bir etken olarak kabul etmek çok da doğru olmayabilir. Çünkü aile üyelerinin eğitim düzeyleri, yaşama bakışları, beslenme alışkanlıkları, elde edilen bu gelirin, tüm bireylerin gereksinimlerinin karşılanmasına etki etmektedir. Örneğin, ailede sağlık sorunları yaşayan bir birey için fazladan sağlık harcaması yapılması, diğer bireylere ayrılan payı etkiler. Yaşama bakışı ya da yaşam tarzı da aynı şekilde etkilidir. Bazı ailelerde baba, özellikle de evin geçimini tek başına üstlenmişse, kendini ailedeki diğer kişilerden üstün görerek kendine haz özel harcamalarda bulunabilir. Bu da çocukların gereksinimlerinin karşılanması noktasında, çocuklara daha az pay ayrılmasına neden olur. Aile içinde "ben" bilincinden daha çok "biz" bilinci baskın durumda olursa, elde edilen gelir aile bireylerinin gereksinimlerinin karşılanmasında daha etkili olabilir (Cüceloğlu, 2010, 19-20).

Gelir durumu iyi olan ailelerin çocukları eğitimleri için gereksinim duydukları şeyleri daha kolay karşılayabildikleri için başarıya daha kolay ulaşabilirler. Ancak aşırılık her zaman başarıyı getirmeyebilir. Parasal olanaklara fazlasıyla sahip olmasına karşın, gerekli olan çabayı harcamayan ya da duygusal olarak eksiklikler yaşayan öğrenciler başarıya ulaşamayabilir.

Çocukların sosyal ve kültürel gereksinimlerinin de zamanında ve yeterince karşılanabilmesi, öğrencinin moral ve motivasyonu açısından önem taşımaktadır. Öğrenci üzerinde sürekli baskı kurulması, öğrencide ters tepki yaratabilir. Öğrenci başarısını etkileyen bir diğer ailesel etmen ise aile üyelerinin davranışlarıyla öğrenciye örnek oluşturması ve özendirilmesidir. Hiç kitap okuduğunu görmediği bir büyüğün, öğrenciye “kitap oku” demesi, hiçbir anlam ifade etmeyebilir. Çocuklara sözlerden daha çok eylemlerle yol göstermek, daha etkili sonuçların alınmasını sağlayacaktır.

2.3.3. Öğrencinin Yaşadığı Evin Fiziksel Durumu ve Okul Başarısı

Etkili çalışma yapılabilmesi ve başarı elde edilebilmesi için çalışma ortamının fiziksel özellikleri de oldukça önemlidir. Çalışma masası, ışık, ısı, renk, koku ve mekanın genişliği vb bu fiziksel özelliklerdendir. Çalışılan ortamın özellikleri, çalışmanın başarısını doğrudan etkilemektedir. Çalışma ortamının, çalışan ve üzerinde durulan konunun özelliklerine göre düzenlenmesi, çalışmadan başarı elde edilmesini sağlayacaktır (Uludağ, 2002, 15).

Öğrenciye uygun bir çalışma ortamı sağlanmazsa, o ortamda yapılan çalışmadan verim alınamayacaktır. Öğrencinin etkili çalışabilmesi için, sessiz ve sakin bir ortama gereksinimi vardır. Bunun için de öğrencinin yaşadığı evin yeterince büyük olması ve kendine ait bir çalışma ortamının olması gerekmektedir. Özellikle geniş ve kalabalık ailelerdeki öğrenciler, bu konuda sorun yaşayabilmektedirler.

2.3.4. Okul-Aile İşbirliği ve Okul Başarısı

Okul ile ailenin işbirliği, öğrencinin okul başarısını etkilemektedir. Önce aile sonrasında ise okul, çocuğun duygusal, psikolojik ve eğitsel gelişimini etkileyen önemli birimlerdir. Bu iki oluşumun sürekli olarak iletişim halinde olması ve çocuğun fiziksel ya

da duygusal gelişimi ile ilgili bilgi ve görüş paylaşımlarında bulunmaları, öğrencinin başarı için atılması gereken adımların karşılıklı görüş paylaşımı ile belirlenmesi etkili sonuçların elde edilmesini sağlayacaktır. Öğrencinin başarılı olması için aileler, çocuğun okuldaki durumunu yakından takip etmelidir. Okulda yaşadığı sorunlar, gelişimdeki gidişat ya da derslerdeki başarı durumu hakkındaki bilgileri öğretmenleriyle sağladığı iletişimle elde edebilir. Böylelikle öğrenciye nasıl ve ne oranda destek olabileceği konusunda da görüş edinmiş olurlar (Öz, 1999, 36).

Öncelikle anne-babalar, okulda düzenlenen aile toplantılarının tümüne katılmalıdır. Burada çocuklarının genel durumlarıyla ilgili bilgi sahibi olabilirler. Herhangi bir sorunla karşılaştıklarında, öğretmenlerin görüşlerine başvurarak çözüm bulabilirler. Evde yaşanan herhangi bir sorun, öğrencinin davranışlarına ve okul başarısına etki edebileceği için bu tür bir sorun oluştuğunda, bu durum ile ilgili olarak öğretmenler bilgilendirilmelidir (Başaran ve Koç, 2000, s.2).

Öğrenci, okulda arkadaşları ya da öğretmeniyle sorun yaşayabilir. Sorun çözülmezse, okula karşı bir isteksizlik durumu yaşayabilir. Evde öğrenciye gösterilen ilgi, ödevlerinde ailesinin ona destek olması öğrencinin başarısını artırıcı etkiye sahiptir.

2.3.5. Ailenin Çocuğa Verdiği Motivasyon ve Okul Başarısı

Kişiler, amaçlarına yönelik olarak çalışmaya başlama sürecinde iç ve dış dürtülere gereksinim duyarlar. Bu dürtüler sonucunda kişide motivasyon oluşur. Motive olmuş bir kişinin başarıya ulaşması daha kolay olacaktır. “Motivasyon, bir ya da birden fazla insanı, belirli bir amaca doğru sürekli bir şekilde harekete geçirmek için yapılan çabaların toplamıdır (Eren, 2003, s.492).

Öğrenci motivasyonunun sağlanmasında, içsel dürtülerin yanında dışsal dürtüler de etkilidir. Öğrenci, çeşitli nedenlerle başarıyı isteyip, ulaşabilmek için çabalar. Ailesinin, diğer aile büyüklerinin, öğretmenin ve arkadaşlarının gözünde saygınlık kazanmak istediği için çalışmalarına özen gösterebilir. En önemlisi de çabalarının karşılığını, yaşamının geri kalanında ona sağlayacağı kolaylıkları bilerek çalışmasıdır.

Ancak her öğrenci bu bilinçte olmayabilir. Bu noktada da aile kritik bir rol oynamaktadır. Öğrenciye bu bilinci kazandırmak için ailenin tutum ve davranışları büyük ölçüde etkili olmaktadır. Aile çocuğun motivasyonunu sürekli olarak yüksek tutma yönünde çaba harcamalıdır. Çocuk başarılı olduğu alanlarda ya da olumlu tutum ve davranışlarında takdir edilmelidir. Başarısızlığında ya da olumsuz tutum ya da davranışlarında da aşırı tepki vermek yerine, sakin bir tavırla olay kontrol altına alınmalıdır. Öğrencinin bir konuda başarısız olması, onun her konuda ya da her şekilde başarısız olacağı anlamına gelmez. Bu konu öğrenciyle karşılıklı konuşulmalı ve sabırla verilen her emeğin mutlaka bir karşılığının olduğu öğrenciye anlatılmalıdır. Kahyaoğlu (2004), “eğer çocuk davranışlarından dolayı takdir ediliyorsa, o davranışını tekrar edecektir” demektedir. Öğrencinin takdir edilmesi, motivasyonu üzerinde olumlu etkilere sahip olacaktır. Aileler çocuklarının başarılı oldukları konularda, onları takdir etmeli ve övmelilerdir. Bu öğrencinin o tavır ve davranışını tekrar etmesini sağlar. Hatta daha fazla çabalayıp, yeni alanlarda da başarı sağlamasına zemin hazırlar. Bu tür motive edici tutumlar, öğrencinin özgüvenini de artıracaktır (Kahyaoğlu, 2004, s.16).

Öğrenci sürekli olarak başarmaya koşullanırsa, başarısızlık durumunda büyük hayal kırıklığına uğrayabilir. Ailelerin öğrenciyi başarı konusunda aşırı bir şekilde koşullandırması da çok uygun bir davranış olmayabilir. Gündelik yaşamından, eğlencelerinden vazgeçmeden yapması gereken çalışmalar üzerinde yeterince çaba gösteriyor olmasının yeterli olacağı düşüncesinin öğrenciye aktarılmış olması, motive açısından yeterli olabilecektir. Çocuklar oldukça narin ve duygusaldırlar. Bunun için onlara karşı yöneltilen eleştiriler de yapıcı olmalıdır. Öğrencinin yaptığı çalışmada gözlemlenen bir eksik ya da aldığı notun ortalama bir değerinde olması durumunda, öncelikle çocuğun sarf etmiş olduğu emek takdir edilmelidir. Daha sonrasında ise biraz daha çaba ile çok daha iyilerinin yapabileceği vurgulanarak öğrencinin bu konuda kendine güvenmesi sağlanabilir. Başarısızlık durumunda ailenin öğrenciye karşı; yargılama, eleştirme ve kıyaslama yöntemleriyle yapılan geri bildirimler, öğrencinin hevesini kırdığı gibi kendine olan güvenini de yok eder. Aileler öğrenci motivasyonunu

sağlayabilmek için çoğu zaman ödül yöntemini kullanmaktadırlar. Dökmen (2004, s.145-146) konuyla ilgili olarak şöyle demektedir: “Sınıfı geçersen sana şunu alırım” şeklindeki haberli ödüller, bir tür rüşvet sayılabilir. Rüşvete alışan bir elemanın, rüşvet olmadığına işini aksatması gibi, ödüle alışan çocuklar da, ödül olmadığına istenen davranışları yapmayabilirler. Ödül karşılığında istenen davranışları yapan bir çocuk, ödüle doyduğunda ya da ödülü kendi çabasıyla elde ettiğinde, sizi dinlemeyecek, isteneni yapmayacaktır. Çünkü ödül, bizi, yaptığımız işin doğruluğuna değil, kârlı olduğuna inandırır. Ödül yöntemi, sıklığı ve miktarı, iyi ayarlanabildiğinde işe yarayabilir.

2.3.6. Ailenin Çocuğa Gösterdiği Sevgi ve Okul Başarısı

İnsanların sağlıklı bir yaşam sürebilmeleri için fiziksel gereksinimlerinin yanında duygusal gereksinimlerinin de karşılanması gerekir. Duygusal gereksinimlerden en gerekli olanı ise sevgidir. Özkan’a (2005, s.29) göre insanları bir araya getiren ve bir arada tutan en güçlü bağ olan sevgi, en güzel şekilde ailede yaşanır.

Çocuk doğumundan itibaren en fazla iletişim halinde olduğu ailesinden aldığı sevgiyle ruhunu besler. Çocuklar duygusaldır ve hissiyatları yüksektir. Anne-babanın sevgisini hissederler. Ancak sevmek her zaman tek başına yeterli olmaz. Sevginin belirtisi olarak tutum ve davranışlar da sergilenmelidir. Çocuk ancak bu şekilde tam olarak sevgiyi hisseder ve ruhuna işler (Andre ve Lelord, 2002, s.117).

Çocuğun gereksinim duyduğu sevgi, güven, moral duygularını en iyi aile ortamı sağlayabilir. Çocuğun gereksinim duyduğu sevgiyi aile yeterince karşılayabilirse, bu durum çocuğun okul başarısı üzerinde de olumlu sonuçlar doğuracaktır. Ailesinden yeteri kadar sevgi gören çocukların okulda olumlu davranışlar sergiledikleri ve başarı elde ettikleri söylenebilirken; aileden yeterince sevgi görmeyen çocukların okulda olumsuz davranışlar sergiledikleri ve okulda başarısız oldukları da söylenebilmektedir. Ayrıca aile sevgisini alamayan çocukların kötü arkadaş gruplarına katılıp, olumsuz davranışlara (suç unsuru olan konulara) yönelebilmektedirler.

2.3.7. Aile İçi İlişkiler, Davranışlar ve Okul Başarısı

Aile içi ilişkiler; anne-baba ilişkisi, anne, baba ve çocuk ilişkisi ya da kardeşler arası ilişki olarak sınıflandırılabilir. Çocukların gözlem yetenekleri güçlüdür. Anne-babanın tutum ve davranışlarını çok iyi gözlemlerler ve bu davranışları tekrar edebilirler. Aileyi oluşturan kişilerin birbiriyle olan ilişkileri, tutum ve davranışları, çocukların gelişiminde doğrudan etkilidir. Aile içindeki tartışma, şiddet ya da boşanma, çocuğun okul başarısı üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır (Özkan, 2004, s.80).

Anne-baba, çocuklarında görmek istedikleri davranışları önce kendileri yapmalıdırlar. Çocuk bu tutum ve davranışı zamanla kapacak ve tekrar etmeye başlayacaktır. Hiç kitap okumayan bir anne-babanın, çocuğuna sürekli “kitap oku” demesi yerine, düzenli olarak çocuğunun yanında kitap okuması, çocuğun bu alışkanlığı edinmesi açısından daha etkili bir yol olacaktır (Goleman, 2000, s.240).

Aile içinde çocuğun şiddet görmesi, çocukta psikolojik çöküntüye neden olmaktadır. Bazı topluluklarda çocuğa kazandırılacak disiplinde sıklıkla şiddete başvurulmaktadır. Çocuk herhangi bir hatasında ya da okuldaki başarısızlığında fiziksel cezaya maruz kalabilmektedir. Sözel olarak iletişim kurup, soruna çözüm aramak yerine çocuğa şiddet içerikli cezalar verilebilmektedir. Bu tür şiddet içerikli yaklaşımlar, çocukta telafisi güç sorunlar oluşturabilmektedir. Öğrencinin okul başarısını da olumsuz yönde etki etmektedir.

Aile ortamında çocukların duygu ve düşüncelerini rahatlıkla dile getirebilmeleri, gelişimleri açısından oldukça önemlidir. Çocuk aile fertleriyle sağlam bir iletişim ağı kurabilmelidir. Aile içinde alınacak kararlarda çocuğun da görüşünün alınması, özellikle de çocuk ile ilgili kararların kesinlikle çocuğun görüşü de değerlendirilerek alınması gerekir. Bu şekilde çocuk da değerli bir birey olduğu görüşünü edinecektir. Çocuk aile içinde duygu ve düşüncelerini rahatlıkla dile getiremezse, değersiz olduğu ya da ailede dışlandığı duygusuna kapılabilir.

Çocuğun gelişimini, doğal olarak da okul başarısını doğrudan etkileyen bir diğer etken de kardeşler arasında ayırım yapılmasıdır. Çocuklar arasında herhangi birine

diğerlerine göre ayrıcalıklı davranılması, diğer çocukların duygusal olarak olumsuz etkilenmesine neden olacaktır. Sıkça karşılaşılan bir durum, küçük çocuğa gösterilen aşırı ilgi ile büyük çocuğun kendi başının çaresine bakabilir düşüncesiyle aksatılması, büyük çocukta psikolojik çöküntülerin oluşmasına neden olabilir. Ya da küçük çocuğa sürekli olarak ablası ya da abisi gibi davranması yönünde yapılan eleştiriler de aynı duyguların oluşmasına neden olacaktır. Her çocuk özeldir, kendine özgü tavır ve davranışları vardır. Çocukların kendileri gibi olmalarına izin verilmelidir. Her çocuğun, hatta her kişinin ilgi ve sevgiye gereksinimi vardır. Aileler, çocukları arasında ayırım yapmamalı, çocuğa ayırım yapıldığını düşündürecek davranışlardan kaçınmalıdır.

Kardeşler arasındaki ilişki de çocuğun okul başarısına etki etmektedir. Çocuğun kardeş ya da kardeşleriyle olan ilişkisindeki olumsuzluklar okul başarısını olumsuz etkilemektedir. Kardeşler arasında yaşanan sorunların aile üyeleri tarafından çözüme kavuşturulması gerekir. Bu tür sorunlarla karşılaşmamak için aileler tarafından, çocukların birbirleriyle iyi iletişim kurabilecekleri ortam oluşturulabilir. Birbirleriyle sevgi ve saygı çerçevesinde bir ilişki kurabilmeleri yönünde desteklenmelidir.

2.3.8. Destekleme ve Yetiştirme

Örgün olarak eğitim öğretim hizmetlerinin verildiği yerler genel itibariyle okullardır. Davis ve Sorrel (1995) öğrencinin istenilen kazanımları elde edemediği durumlarda takviye eğitim alması gerektiğini belirtmektedir. Okul dışından alınan takviye eğitimlerin büyük maliyetli olması ve ailelere fazla ekonomik yük getirmektedir. Bu durum, eğitimde fırsat eşitsizliğine de neden olmaktadır. Bu durumda okullardaki “destekleme ve yetiştirme kurslarının ücretsiz olması, fırsat eşitliği ve eğitime erişim anlamında büyük önem taşımaktadır (Akt: Nartgün ve Dilekçi, 2016, s.540).

2.4. Yapılan Çalışmalar

Bu başlık altında, öğrenci başarısı ile ailenin sosyo-ekonomik durumu arasındaki ilişki hakkında, gerek yurt dışında gerekse yurt içinde yapılan örnek çalışmalar yer almaktadır.

2.4.1. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Considine ve Zappala (2002) ailenin sosyo-ekonomik durumuna ilişkin değişkenlerin öğrenci başarılarını çeşitli şekillerde etkilediği; dolayısıyla, öğrenci başarısına yönelik ailelerin sosyo-ekonomik durumlarına ilişkin değişkenlerin ayrı ayrı ele alınması ve çalışılması gerektiğini vurgulamaktadır. Öğrenci başarısını etkileyen sosyo-ekonomik etkenler ayrı ayrı derinlemesine araştırılmalıdır.

Schreiber'in (2002), "Institutional and Student Factors and Their Influence on Advanced Mathematics Achievement" adlı çalışmasında şu sonuçlar elde edilmiştir: Ailelerin eğitilmiş olması, çocuklarının yaşama bakış açısını genişletmekte ve kendilerine olan güvenlerinin artmasını sağlamaktadır. Anne ve babanın öğrenim durumu ve mesleğindeki durumunun iyi olması, ailenin ekonomik durumuna etki etmekte ve öğrenci için gerekli olan eğitsel gereksinimlerin karşılanmasına katkı sağlamaktadır.

National Foundation for Educational Research (2003) 35 farklı ülkeden 140.000'den fazla öğrencinin katıldığı PIRLS 2001'e İngiltere'den katılan 10 yaş grubundaki 3.156 öğrencinin okuma becerileri alanındaki durumlarını çözümlenmiştir. Çözümleme sonucunda, kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha başarılı olduğu görülmüştür. Ayrıca evde sahip oldukları olanakların öğrencilerin başarısını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Akyüz ve Pala (2010) "The Effect of Student and Class Characteristics on Mathematics Literacy and Problem Solving in PISA 2003" adlı çalışma yapmışlardır. Türkiye, Finlandiya ve Yunanistan'a ilişkin yapılan yapısal eşitlik modellemesine göre, matematik okur-yazarlığı ve problem çözme becerileri ile ilişkili faktörler arasında farklılıklar vardır. Çalışmada yer alan üç ülkede bulunan öğrenci ailelerinin, eğitim düzeyleri ve mesleklerinin, öğrencilerin matematik okur-yazarlıklarını ve problem çözme

becerilerini pozitif yönde etkilediği görülmektedir. Ülkeler arasındaki farklılıklara rağmen öğrenci ailelerinin eğitim düzeylerinin öğrenci başarısı üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

De Graaf (1986), Gottfried ve arkadaşları (2003), Matsen ve arkadaşları (1999) ve Teachman (1987) yüksek sosyo-ekonomik sınıfta bulunan öğrencilerin daha fazla kültürel ve eğitsel kaynaklara erişebildikleri için okulda ve başarı testlerinde daha yüksek puanlara ulaşabildiklerini söylemekte ve daha uzun süre eğitim kurumlarına devam edebildiklerini belirtmektedirler.

Öğrenci başarısı ile sosyo-ekonomik durum olarak bilinen anne-babanın eğitim düzeyi, mesleği ve ailenin gelir düzeyi arasında bir ilişki vardır. (Marjoribanks, 1979) Üst, orta ya da alt sınıf olarak ortaya çıkan sosyo-ekonomik sınıflandırma genellikle kişilerin gelirleri (alım gücü), meslekleri (prestij) ve eğitim düzeyleri (sosyal statü) ile tanımlanmaktadır (Kerlinger, 1973; Tor,2008; Yelgün ve Karaman, 2015). Bu sınıflandırma sonucu ailelerin eriştiği olanaklarda eşitsizlik meydana gelmekte ve erişilen kaynaklar doğrultusunda çocuğun gelişimi ve akademik performansı etkilenmektedir (Asikhia, 2010 s.233).

2.4.2. Yurtiçi Çalışmaları

Çalışkan (2000), ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin öğrencilerin okuma başarısı üzerindeki etkisini araştırmak üzere Bolu ili Düzce ilçesindeki merkez, köy ve özel ilköğretim okullarında bulunan 3.032 beşinci sınıf öğrencisi ile tarama tekniği kullanarak bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada, ailenin sosyo-ekonomik durumunu; ailenin gelir düzeyi, anne-babanın eğitim düzeyi, anne-babanın meslekleri ve ailedeki birey sayısı olmak üzere dört başlıkta incelenmiştir. İncelemesi sonucunda tüm bu değişkenlerin öğrencinin okuma başarısını etkilediği sonucuna varmıştır.

Anılan (2004), beşinci sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada; okuduğunu anlama başarısına cinsiyetin bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi arttıkça, öğrencinin okuma başarısının da artmaktadır.

Yılmaz'ın (2006) Türkiye'deki öğrencilerin PISA matematik başarılarını etkileyen faktörleri araştırdığı çalışmasında, ailelerin sosyo-ekonomik durumunun öğrencilerin matematik başarısını etkilediği sonucu bulunmuştur.

Arslan tarafından 2008 yılında, "Ailenin İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı Üzerindeki Etkisi" adlı bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada, ailenin aylık gelirinin, öğrenci okul başarısı etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Aylık geliri asgari ücret düzeyinde olan ailelerin çocuklarında okul başarı ortalamasının düşük olduğu gözlemlenmiştir. Aylık geliri orta ve üst düzeyde olan ailelerin çocuklarında okul başarı ortalamasının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gelir düzeyi düşük olan aileler, öğrencilerin gereksinimlerini yeterince karşılayamayabilirler. Genel olarak ailenin aylık gelir düzeyi arttıkça okul başarı ortalamasının arttığı söylenebilir. Anne ve babanın mesleği, öğrencinin okul başarı ortalamasına etkilemektedir. Aynı şekilde anne-babanın eğitim düzeyi de öğrencinin okul başarı ortalamasına etki ettiği görülmektedir.

Gelbal tarafından 2008 yılında "Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Özelliklerinin Türkçe Başarısı Üzerinde Etkisi" isimli bir çalışma yapılmıştır. Bu araştırmada, MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED) tarafından yapılan Öğrenci Başarısını Belirleme Sınavı (ÖBBS) 2005 verilerinden yararlanılmıştır. Her ildeki ilköğretim okullarından eş olasılıkla (rasgele, random) % 2'si seçilmiştir. Öğrencilerin evlerindeki olanakların artmasıyla, başarılarının da arttığı görülmüştür. Anne eğitim düzeyinin çocuklarının başarısı üzerinde oldukça önemli yeri vardır. Anne eğitim düzeyinin artmasının, çocuklarının başarılarına olumlu katkı sağlamaktadır. Eğitimli annenin, çocuğunun zihinsel ve bedensel gelişimine vereceği olumlu desteğin yeri doldurulamaz. Cinsiyete göre, kızların erkelere göre daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aydın, Erdağ ve Taş (2011), 2003 ve 2006 yıllarında yapılan PISA sonuçlarına dayanarak yaptıkları karşılaştırmalı değerlendirme çalışmasında, kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla ve ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin

olmayanlara oranla, okuma becerileri alanında daha başarılı oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Erdoğan (2012) tarafından “PISA 2009 - Türkiye Verilerine Dayanarak Okuma Becerileri Alanında Başarılı Okullar İle Başarısız Okulları Ayırt Eden Okul İçi Etmenler ve Sosyo-Ekonomik Faktörler” adlı bir çalışma yapılmıştır. Ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin, öğrencilerin okuma başarısını çok etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Orman tarafından 2012 yılında “Velilerin Sosyo-Ekonomik Durumu, Sınıf Veli Toplantılarına Katılımı ve Öğrencilerin Başarısı” adlı bir çalışma yapılmıştır. 2010-2011 öğretim yılında, İzmir ilindeki bir ilköğretim okulunun, sınıf öğrencileri ve velilerine ait veriler kullanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, anne-babaların sosyo-ekonomik düzeyinin yüksek olması, çocuklarının yaşama bakış açısını genişletmekte, kendilerine olan güvenlerinin artmasına yol açmaktadır. Anne-babaların eğitim düzeyinin ve mesleğindeki durumunun iyi olması, hem ailenin ekonomik durumuna, hem de çocukları için uygun eğitimsel koşulların oluşturulmasına olanak sağlamaktadır.

Ercik tarafından 2016 yılında “Aile, Okul ve Özel Dershanelerin Seviye Belirleme Sınavına Katılan Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkileri” adlı bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada, baba eğitim düzeyinin, öğrencinin Seviye Belirleme Sınavlarındaki Puanlarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca az çocuk olan ya da kalabalık olmayan ailelerdeki çocukların, çok çocuk olan ya da kalabalık olan ailelerdeki çocuklara göre daha fazla başarı sağladığı görülmüştür.

Akay tarafından 2017 yılında “Ortaokul Öğrencilerinin TEOG Başarısına Etki Eden Faktörlerin Çok Düzeyli Analizi” adlı bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada, babanın eğitim düzeyinin öğrenci başarısı üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Babanın eğitim düzeyi yükseldikçe, öğrencilerin TEOGYEP (Temel Eğitimden Orta Öğretime Geçiş Sınavı Yerleştirmeye Esas Puanlar) puanlarında yükselme olduğu görülmüştür. Ailelerin aylık geliri arttıkça (5.000 TL ve üzeri gelire sahip aileler n=60) öğrencilerin TEOGYEP puanlarında da artış gözlenmiştir. Eğitim düzeyi yüksek anne-babalar, çocukları için canlı örnek oluşturmaktadır.

Alanyazın taramasında, babanın eğitim düzeyi yükseldikçe, öğrenci başarısının arttığını gösteren çalışmalar vardır (Raychaudhuri vd., 2010; İpek, 2011; Özer ve Anıl, 2011; Gürsakal, 2012; Avşar ve Yalçın, 2015). Anne-babanın eğitim düzeyi arttıkça, çocuklarına iyi örnek oluşturmaktadırlar. Anne-babasının örnek alan öğrenci, başarı için daha istekli olup, daha fazla çabalayabilir.

Coşkun (2003), çeşitli değişkenlere göre lise öğrencilerinin etkili okuma becerileri üzerinde bir çalışma yapmıştır. Bu çalışma, Ankara'nın merkez ilçelerinde bulunan sosyo-ekonomik düzeyleri farklı 3 okuldan seçilen toplam 160 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre, cinsiyet ile okuduğunu anlama düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Anne-babanın eğitim düzeyinin yüksek olmasının, okuduğunu anlama oranlarını olumlu yönde etkilediği; ailenin gelir düzeyinin yüksek olmasının, okuduğunu anlama düzeylerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Tek kardeşi olan öğrencilerin, iki ya da daha fazla kardeşi olan öğrencilere oranla okuma başarılarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ailenin gelir düzeyi arttıkça, okuma başarısının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Uğurlu ve Aylar (2017) "Destekleme ve Yetiştirme Kurslarına Yönelik Öğretmen Öz Algı Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması" adlı araştırmalarında, ölçeğin destekleme ve yetiştirme kurslarına yön verebileceği, bölgeler, branşlar ve yıllar bazında da kurslar konusunda karşılaştırma, mevcut durumu ortaya koyma ve program geliştirme çalışmaları yapılabileceği vurgulanmaktadır.

Nartgün ve Dilekçi (2016) "Eğitimi destekleme ve yetiştirme kurslarına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri" adlı çalışmada, öğrenci ve öğretmenlerin destekleme ve yetiştirme kurslarıyla ilgili olumlu görüşe sahip oldukları ve bu kursların öğrenci motivasyonunu, ders performansını büyük ölçüde artırdığını düşündükleri, derse katılımı arttırdığı, konu tekrarı sağladığı, ders notlarında artış sağladığı, öğrencilere özgüven sağladığı, daha çok soru çözme olanağı verdiği, derse katılımı arttırdığı görüşünde oldukları görülmüştür.

Ünsal ve Korkmaz (2016) “Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının İşlevlerine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi” adlı araştırmalarında, kursta anlatım ve soru-yanıt yöntemlerinin sıkça kullanıldığı, öğretmenler açısından kursların ekonomik ve özlük hakları bakımından katkı sağladığı, kursların öğrencilerin ders ve sınav başarılarını arttırdığı, soru çözme becerilerini geliştirdiğini belirtirken kursların öğretmenlerde yorgunluğa ve performans düşüklüğüyle sınıf içinde disiplin sorunlarına neden olduğu ve kursların dersane ve etüt merkezlerine olan talebi azalttığını ifade etmişlerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, yapılan araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama şekli ve verilerin nasıl çözümlendiğine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma “betimsel tarama” modelinde yapılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da hali hazırda varolan bir durumu kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlamayı amaçlayan araştırma modelleridir. Genel tarama modelleri, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan araştırma modelidir (Karasar, 2012, s. 77-79).

Öğrencilerin bilgileri (sınıfı, cinsiyeti, ana-baba mesleği ve eğitim durumları vb) lise tercihi yapmak için kendi okuluna geldiklerinde alınmıştır. Bu veriler ile MEB tarafından ülke genelinde yapılan Ortaöğretime Geçiş Sınavının sonuçları karşılaştırılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, 2019-2020 öğretim yılında Denizli ilindeki ortaokullar oluşturmaktadır. Bu evrenden iki merkez ilçe, üç ilçe ve bir köy okulu, örneklem olarak seçilmiştir. Seçilen ilçeler ve okullar aşağıda görülmektedir:

- Denizli/Pamukkale - Atatürk Ortaokulu
- Denizli/Pamukkale - Zümrüt Evler Ortaokulu
- Denizli/Pamukkale - Raşit Özkardeş Ortaokulu
- Denizli/Merkezefendi - Hacı Halil Bektaş Ortaokulu
- Denizli/Merkezefendi - Sevil Kaynak Ortaokulu
- Denizli/Acıpayam - Cumhuriyet Ortaokulu
- Denizli/Babadağ - Müşerref Yılmaz Ortaokulu
- Denizli/Tavas - Sarıabat Köyü Ortaokulu.

Bu okulların 8. sınıf öğrencilerinden liselere giriş sınavına giren ve tercih yapmak üzere okullarına başvuran 8. sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır.

Tablo 3.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Özellikleri ile Frekans ve Yüzde Dağılımları

<i>Değişken</i>	<i>Kategori</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Cinsiyet	Kadın	237	53,4
	Erkek	207	46,6
Okullar	Atatürk Ortaokulu	193	43,5
	Hacı Halil Bektaş Ortaokulu	35	7,9
	Raşit Özkardeş Ortaokulu	16	3,6
	Zümrütevler Ortaokulu	82	18,5
	Sevil Kaynak Ortaokulu	72	16,2
	Tavas Sarıabat Köyü Ortaokulu	12	2,7
	Babadağ Müşerref Yılmaz Ortaokulu	11	2,5
	Acıpayam Cumhuriyet Ortaokulu	23	5,2
Babanın Eğitim Durumu	Okuma-Yazma Bilmiyor ya da İlkokul Mezunu	180	40,5
	Ortaokul Mezunu	116	26,1
	Lise Mezunu	86	19,4
	Yüksekokul ya da Fakülte Mezunu	60	13,6
Annenin Eğitim Durumu	Okuma-Yazma Bilmiyor ya da İlkokul Mezunu	209	47,1
	Ortaokul Mezunu	111	25
	Lise Mezunu	83	18,7
	Yüksekokul ya da Fakülte Mezunu	41	9,2
Kardeş Sayısı	1	50	11,3
	2	245	55,2
	3	127	28,6
	4	22	5
Anne-Baba	Birlikte	382	86
	Ayrı (boşanmış ya da vefat)	62	14

Görüldüğü gibi araştırmaya 444 öğrenci katılmıştır. Bunların % 53'ü kadın, % 47'si erkektir. Araştırma 8 ortaokulda yapılmıştır. Bu okullardan 5'i Denizli il merkezinde, 3'ü ilçelerdedir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu 2 kardeştir. Öğrencilerden % 14'ünün anne-babası boşanmıştır ya da vefat etmiştir.

Tablo 3.1. (Devam)

<i>Değişken</i>	<i>Kategori</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Ailenin Yaşadığı Ev	Kendi evleri	275	61,9
	Kira	169	38,1
Ailenin Yaşadığı Yer	Köy	18	4,1
	İlçe ve Kasaba	73	16,4
	İl merkezi	353	79,5
Ailenin Aylık Geliri	0 – 1.999 TL	34	7,7
	2.000 – 2.999 TL	139	31,3
	3.000 – 3.999 TL	81	18,2
	4.000 – 4.999 TL	88	19,8
	5.000 – 5.999 TL	50	11,3
	6.000 – 6.999 TL	14	3,2
	7.000 TL ve Üstü	38	8,6

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırma için gereksinim duyulan veriler, Dr. Gökhan TUZCU ve Abdurrahman ÇÖMLEKCİOĞULLARI tarafından geliştirilen ölçek ile elde edilmiştir (Ek 1). Anılan ölçek, 2 farklı okulda, 26 öğrenciye deneme amaçlı uygulanmıştır. Görülen eksikler düzeltilmiş ve ardından 2 akademisyenden uzman görüşü alınmıştır. Akademisyenlerin önerileri yönünde düzeltmeler yapılmış, böylece ölçeğe son hali verilmiştir.

Veri toplama süreci, doğrudan doğruya araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Veri toplanan okullardaki yönetici ve rehber öğretmenler ile görüşülerek gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Öğrenciler, lise tercihi yapmak üzere ortaokula geldiklerinde, ölçeği (EK 1) doldurmaları istenmiştir. Sonra, öğrencilerin Liseye Geçiş Sınavında (LGS) aldığı puanları gösteren liste, okul yönetiminden alınmıştır. Öğrencilerin doldurduğu ölçekten alınan veriler ile okul yönetiminden alınan veriler bilgisayar ortamına işlenmiş ve karşılaştırılmıştır.

Öğrencilerden ölçek aracılığıyla elde edilen veriler ile Liseye Geçiş Sınavı Puanları, araştırmacı tarafından bilgisayara işlenmiştir. Gerekli çözümler yapılarak, ilgili yorumlar yapılmıştır.

Ölçeği dolduran ve liseye geçiş puanı kullanılan öğrencilerin kişilik haklarına, özeline saygıdan ve araştırma etiğine bağlılıktan dolayı, öğrencilerin adları paylaşılmamaktadır.

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözömlenmesinde, maddelerin ortalamaları ve yüzdeleri incelenmiştir.

Çalışmanın normallik testi sonucunda, verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Bu nedenle çalışmanın verileri çözömlenirken, Bağımsız Gruplarda T testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Pearson Korelasyon Analizi değişken sayısına uygun şekilde kullanılmıştır. Öğrencilere ve ana-babalara ilişkin verilerin toplandığı çizelgelerde frekans (f) ve yüzde (%) kullanılmıştır. Çalışmanın, Bulgular kısmında, Bakanlık tarafından yapılan sınavdan aldığı puan öğrenci başarısı kabul edilmiştir, kişi sayısı (n), ortalama (\bar{X}), standart sapma (SS) değerleri tabloya dökölmüş ve incelenmiştir. Çözömlenmede SPSS 22.0 kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin liseye geçiş sınavı (LGS) başarıları ile ailelerinin sosyo-ekonomik özellikleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yönelik bilgiler yer almaktadır.

4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Birinci alt problem, öğrencilerin sınav başarı puanları ile anne-baba eğitim durumları arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Anne-babanın eğitim durumu ile öğrencinin sınav başarı puanının karşılaştırılması Tablo 4.1.'de görülmektedir.

Tablo 4.1. *Anne-Babanın Eğitim Düzeyi İle Öğrencinin Sınav Başarı Puanının Karşılaştırılması (Pearson Korelasyon Analizi)*

	<i>Puan</i>	<i>Anne Eğitim Durumu</i>	<i>Baba Eğitim Durumu</i>
<i>Puan</i>	1		
<i>Anne eğitim durumu</i>	0,294*	1	
<i>Baba eğitim durumu</i>	0,422*	0,572*	1

*p<0,05

Tablo 4.1'de görüldüğü gibi, annenin eğitim durumu ile çocuğun sınav puanı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Diğer bir deyişle, annenin eğitim durumu arttıkça, çocuğunun sınav başarı puanı artmaktadır. Babanın eğitim durumu ile çocuğunun sınav başarı puanı arasında da pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Diğer bir deyişle, babanın eğitim durumu arttıkça, çocuğunun başarı puanı artmaktadır.

Çocukların annelerinin eğitim durumları ile sınav başarı puanlarının tanımlayıcı değerleri Tablo 4.2'de görülmektedir.

Tablo 4.2. *Çocukların Annelerinin Eğitim Durumları İle Sınav Başarı Puanlarının Tanımlayıcı Değerler*

<i>Değişken</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>
Okuma-Yazma Bilmiyor ya da İlkokul Mezunu	209	319,99	71,484
Ortaokul Mezunu	111	329,72	75,595
Lise ya da Meslek Lisesi Mezunu	83	351,85	80,302
Yüksekokul ya da Fakülte Mezunu	41	404,77	75,499

Tablo 4.2’de görüldüğü gibi, en yüksek puan ortalaması, annesi yükseköğretim mezunu öğrencilerdedir. Levene Testi sonuçları [Levene (3,440) = 1,498; p= 0,214] varyansların homojen olduğunu göstermiştir.

Annelerin eğitim durumları ile çocuklarının sınav başarı puanlarına göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tablo 4.3’te görülmektedir.

Tablo 4.3. *Annelerin Eğitim Durumları ile Çocuklarının Sınav Başarı Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)*

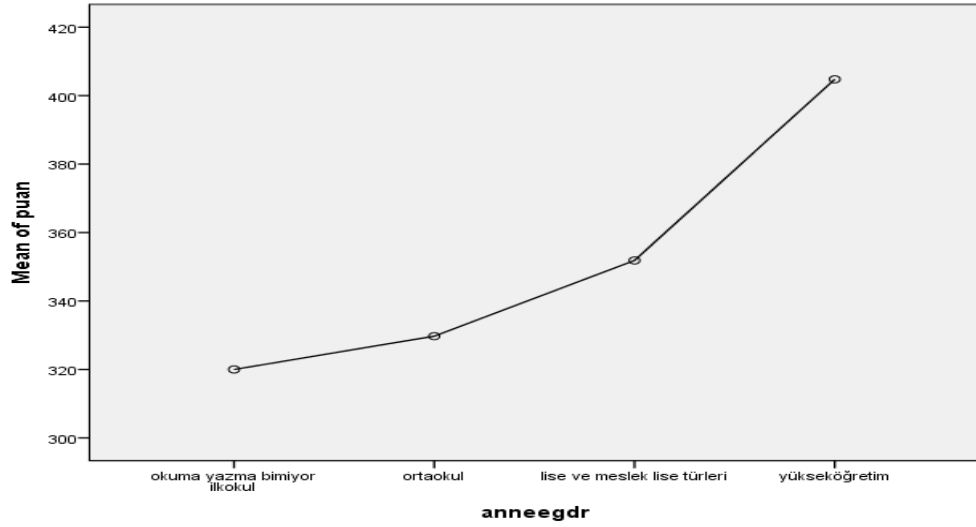
	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Gruplar arası	272687,136	3	90895,712	16,336	0,000*
Grup içi	2448269,721	440	5564,249		
Toplam	2720956,857	443			

*p<0,05

Tablo 4.3’te görüldüğü gibi, annelerin eğitim durumları ile çocuklarının başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır. LSD testi sonuçlarına bakıldığında, üniversite mezunu annelerin çocuklarının başarı puanlarının, okuma-yazma bilmeyen, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu ve lise mezunu annelerin çocuklarının başarı puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Lise mezunu annelerin çocuklarının başarı puanlarının, okuma-yazma bilmeyen, ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu annelerin çocuklarının başarı puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 4’te, annelerin eğitim durumları ile çocuklarının sınav başarı puanlarına ilişkin grafik görülmektedir. Annenin eğitim düzeyi yükseldikçe, çocuğunun başarı puanları da doğru orantılı olarak yükselmektedir.

Tablo 4.4. Çocukların, Annelerinin Eğitim Durumları ile Sınav Başarı Puanları Grafiği

Babaların eğitim durumları ile çocuklarının sınav başarı puanlarının tanımlayıcı değerleri Tablo 4.5'te görülmektedir.

Tablo 4.5. Babaların Eğitim Durumları ile Çocuklarının Sınav Başarı Puanlarının Tanımlayıcı Değerleri

Değişkenler	N	\bar{X}	Ss
Okuma-Yazma Bilmiyor ya da İlkokul Mezunu	180	308,88	71,425
Ortaokul Mezunu	116	324,64	70,682
Lise ya da Meslek Lisesi Mezunu	86	357,82	74,534
Yüksekokul ya da Fakülte Mezunu	60	409,79	63,890

Tablo 4.5'te görüldüğü gibi, en yüksek puan ortalaması, babası yükseköğretim mezunu öğrencilerdedir. Levene Testi sonuçları [Levene (3,438) = 1,533; p= 0,205] varyansların homojen olduğunu göstermiştir.

Tablo 4.6. Babaların Eğitim Durumu İle Çocuklarının Sınav Başarı Ortalamalarına Göre ANOVA Testi Sonuçları

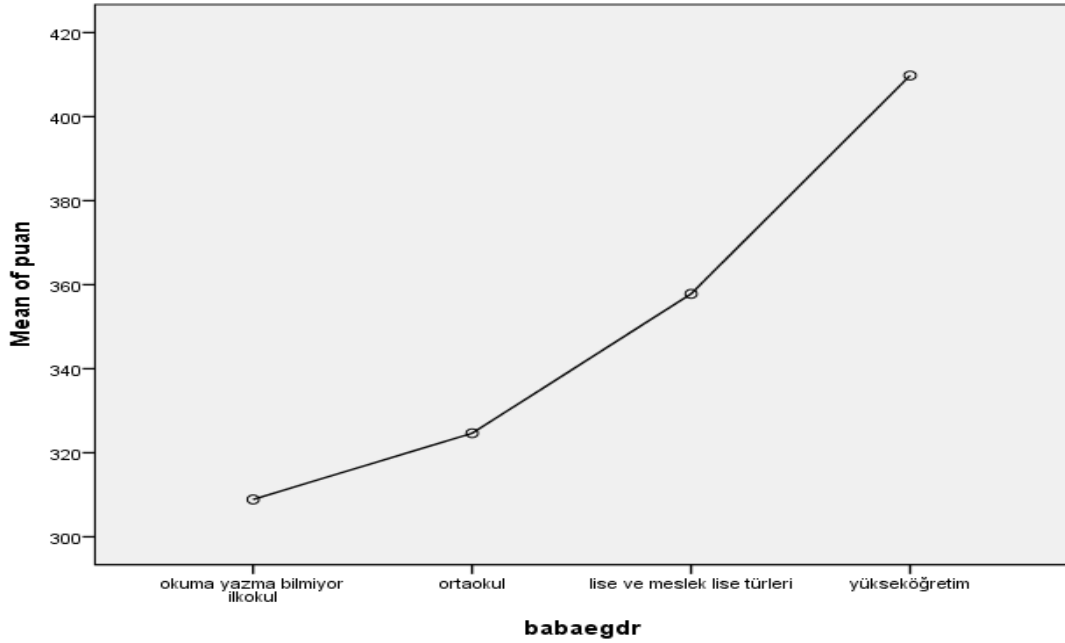
	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	514923,485	3	171641,162	34,160	0,000*
Grup içi	2200753,924	438	5024,552		
Toplam	2715677,410	441			

*p<0,05

Tablo 4.6’da görüldüğü gibi, babaların eğitim durumları ile çocuklarının başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır. LSD testi sonuçları göstermektedir ki, üniversite mezunu babaların çocuklarının başarı puanları; okuma-yazma bilmeyen, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu ve lise mezunu babaların çocuklarının başarı puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Aynı zamanda lise mezunu babaların çocuklarının başarı puanları; okuma-yazma bilmeyen, ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu babaların çocuklarının başarı puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 4. 7’de, babaların eğitim durumları ile çocuklarının sınav başarı puanlarına ilişkin grafik görülmektedir.

Tablo 4.7. *Babaların Eğitim Durumları ile Çocuklarının Sınav Başarı Puanları Grafiği*

Tablo 4,7’de görüldüğü gibi, öğrencilerin LGS puanı ile babalarının eğitim durumu çok yakın ilişkilidir. Babaların eğitim düzeyi yükseldikçe, çocuklarının sınav başarı puanları da doğru orantılı ve olumlu yönde yükselmektedir.

4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

İkinci alt problem, öğrencilerin sınav başarı puanları ile anne ve babalarının meslekleri arasındaki farkı incelemektedir.

Annelerin mesleği ile çocuklarının sınav başarı puanlarına ilişkin tanımlayıcı değerler Tablo 4.8’de görülmektedir.

Tablo 4.8. *Annelerin Mesleği İle Çocuklarının Sınav Başarı Puanlarının Tanımlayıcı Değerleri*

<i>Annenin Mesleği</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>
Çalışmıyor, ev hanımı	243	334,60	79,321
Öğretmen, öğretim üyesi	9	397,43	66,902
Müdür (okul, emniyet, otel, banka, mağaza, işletme)	4	351,73	47,756
Esnaf (bakkal, fırıncı, berber, terzi, galerici, emlakçı, taksici, kuruyemişiçi, kasap, kuaför)	26	310,10	80,207
Muhasebeci, mali müşavir, sigortacı	14	348,55	74,374
Mühendis, mimar, teknisyen	3	396,76	61,164
Doktor, polis, hemşire, ebe, memur, sağlık memuru, veteriner, bankacı, psikolog, arkeolog	23	395,83	80,501
İşçi (şoför, marketçi, temizlikçi, tekstil, güvenlikçi, tekniker, pazarlamacı)	121	325,67	71,382

Tablo 4.8’de görüldüğü gibi, en yüksek puan ortalamasının annesi öğretmen ve öğretim üyesi olan öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Levene Testi sonuçları [Levene (7,435) = 0,689; p= 0,681] varyansların homojen olduğunu göstermiştir.

Tablo 4.8’de görüldüğü gibi, öğretmen ve öğretim görevlisi çocukların en başarılı olması nedenlerini yorumlarsak; bu meslek grubunun içindekiler eğitimin içinde oldukları ve eğitimle ilgili değişiklikleri meslekleri gereği yakından takip edebilmektedirler. Ellerinde bulunan kaynakları çocukları için doğru bir şekilde kullanabilmektedirler.

Annelerin meslekleri ile çocuklarının sınav başarı puanlarına göre tek yönlü varyans analizi Tablo 4.9’da görülmektedir.

Tablo 4.9. *Çocukların, Annelerinin Meslekleri İle Sınav Başarı Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi*

	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Gruplar arası	161389,926	7	23055,704	3,918	0,000*
Grup içi	2559520,707	435	5883,956		
Toplam	2720910,633	442			

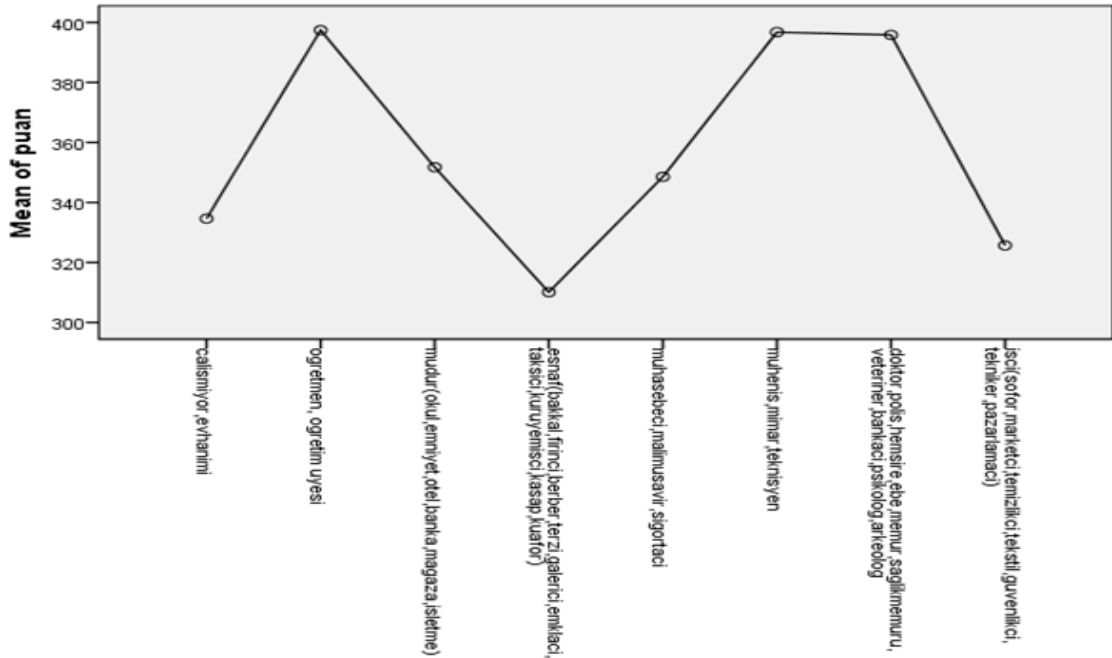
*p<0,05

Tablo 4.9’da görüldüğü gibi, annelerin meslekleri ile çocuklarının başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır. LSD testi sonuçları göstermektedir ki, öğretmen annelerin çocuklarının sınav başarı puanları; esnaf, işçi, çalışmayan ve ev hanımı annelerin çocuklarının sınav başarı puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Doktor, polis vb mesleğe sahip annelerin çocuklarının sınav başarı puanları; esnaf, işçi, çalışmayan ve ev hanımı annelerin çocuklarının sınav başarı puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Bu bulgular öğrencilerin LGS puanının, anne mesleğine göre farklılık gösterdiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğu incelediğinde iki özellik ortaya çıkmaktadır. Kamuda çalışan ve o işi yapması için yüksek bir eğitim alması gereken annelerin çocukları daha başarılıdır.

Annelerin meslekleri ile çocuklarının sınav başarı puanlarına göre grafik, Tablo 4.10’da görülmektedir.

Tablo 4.10. *Annelerin Meslekleri İle Çocuklarının Sınav Başarı Puanları Grafiği*

Tablo 4.10’da görüldüğü gibi, Liseye Geçiş Sınavında en yüksek puan alanlar, eğitim düzeyi yüksek, düzenli bir işi ve düzenli bir geliri olan annelerin çocuklarıdır. En düşük puan alanlar ise çalışma saatleri fazla ama gelirleri düşük olan annelerin

çocuklarıdır. Dikkat çeken başka bir nokta da çalışmayan annelerin çocuklarının puanları, düşük ücretle çalışan annelere göre daha yüksektir. Bu da çalışma saatlerinin çok olması nedeniyle annelerin çocukları ile ilgilenemediğini göstermektedir.

Babaların meslekleri ile çocukların sınav başarı puanlarının tanımlayıcı değerleri Tablo 4.11’de görülmektedir.

Tablo 4.11. Babalarının Meslekleri ile Çocuklarının Sınav Başarı Puanlarının Tanımlayıcı Değerleri

Babanın Mesleği	N	\bar{X}	Ss
Çalışmıyor	5	336,40	74,110
Öğretmen, öğretim üyesi	9	439,77	35,285
Müdür (okul, emniyet, otel, banka, mağaza, işletme)	6	335,89	59,646
Subay, astsubay, jandarma	2	346,48	71,392
Esnaf (bakkal, fırıncı, berber, terzi, galerici, emlakçı, taksici, kuruyemişçi, kasap, kuaför)	116	325,44	82,035
Muhasebeci, mali müşavir, sigortacı	13	382,67	72,165
Usta (inşaat, boyacı, elektrikçi, oto, doğalgaz, tornacı)	60	320,25	68,487
Mühendis, mimar, teknisyen	17	389,64	58,827
Doktor, polis, hemşire, ebe, memur, sağlık memuru, veteriner, bankacı, psikolog, arkeolog	30	405,09	77,696
İşçi (şoför, marketçi, temizlikçi, tekstilci, güvenlikçi, tekniker, pazarlamacı)	180	324,30	72,401

Tablo 4.11’de görüldüğü gibi, en yüksek puan ortalaması, babası öğretmen ve öğretim üyesi olan öğrencilere aittir. Levene Testi sonuçları [Levene (9,428) = 1,483; p= 0,152] varyansların homojen olduğunu göstermiştir.

Tablo 4.11’de tabloyu yorumlamak istersek; burada başarılı olan çocukların velilerinin meslek gruplarına bakmamız gerekir. Bir üniversite bitirerek meslek sahibi olan ve bu mesleği yapmak için yarışma sınavına giren velilerdir. Öğretmen, öğretim üyesi, doktor, polis, hemşire vb. Kendi mesleklerini çocuklarına bırakma lüksü olmadığından dolayı, eğitime diğer velilerden daha çok önem vermektedirler.

Babaların meslekleri ile çocuklarının sınav başarı puanlarına göre tek yönlü varyans analizi Tablo 4.12’de görülmektedir.

Tablo 4.12. *Çocukların, Babalarının Meslekleri İle Sınav Başarı Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)*

	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Gruplar arası	369843,577	9	41093,731	7,527	0,000*
Grup içi	2336685,320	428	5459,545		
Toplam	2706528,897	437			

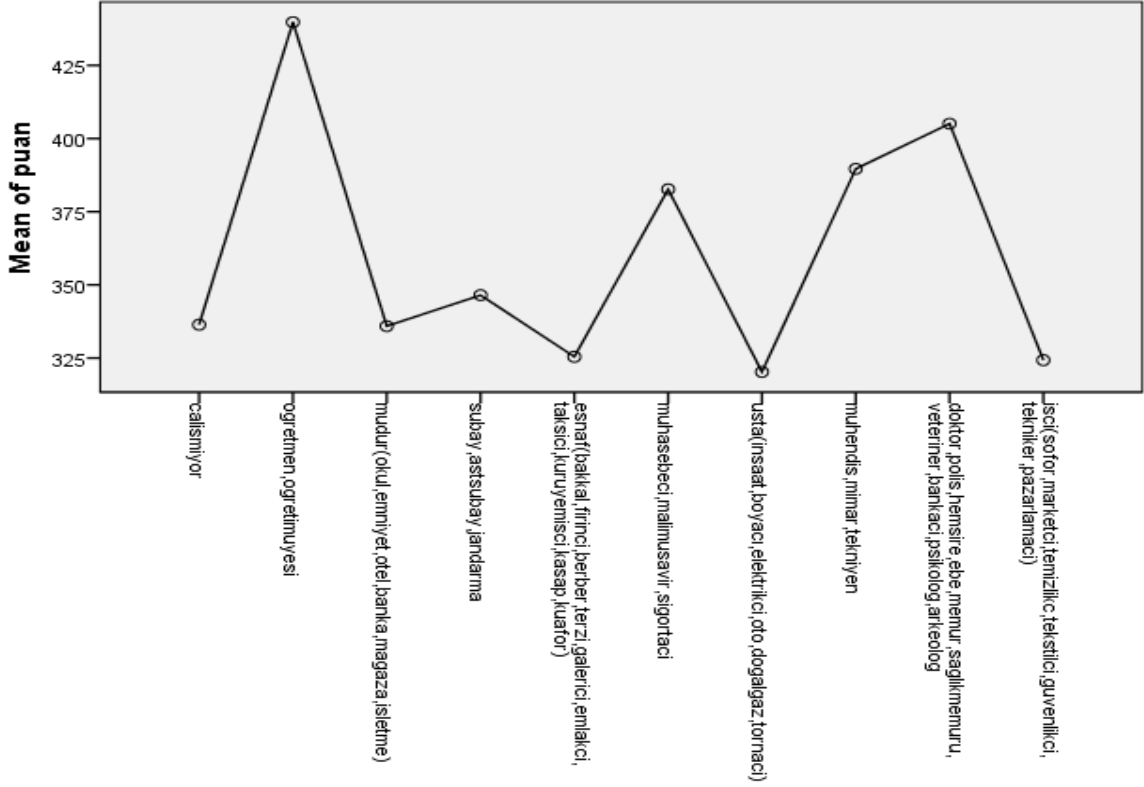
*p<0,05

Tablo 4.12’de görüldüğü gibi, babaların mesleği ile çocuklarının başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır. LSD testi sonuçlarına bakıldığında, babalarının mesleği öğretmen ya da öğretim üyesi olan çocukların başarı puanları; mesleği esnaf, usta, işçi, müdür ve çalışmayan babaların çocuklarının sınav başarı puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Babalarının mesleği muhasebeci olan öğrencilerin sınav başarı puanları; babası esnaf, usta ve işçi olan çocukların sınav başarı puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Babası doktor, polis vb mesleği olan öğrencilerin sınav başarı puanı; babası müdür, esnaf, usta olan öğrencilerin sınav başarı puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Babası mühendis, mimar olan çocukların sınav başarı puanları; babası esnaf, usta, subay ve işçi olan çocukların sınav başarı puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Bu bulgular, öğrencilerin LGS puanının baba mesleğine göre farklılık gösterdiğini kanıtlamaktadır. Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun yorumu yapıldığında; kamuda çalışan babalar bir tarafta, diğer tarafta ise işçi, esnaf, serbest meslek sahibi olanlar görülmektedir. Kamuda çalışanlar da ancak yükseköğretim okuyarak ve belli yarışma sınavlarını geçerek bu meslekleri yapabilen babalardır. Doktor ve polis çocuklarının puanları yüksektir. Polis mesleğini yapanların birçoğu atanamamış öğretmenler gibi, üniversite eğitimi almış kimselerden oluşmaktadır.

Babaların meslekleri ile çocuklarının sınav başarı puanlarına göre grafik, Tablo 4.13'te görülmektedir.

Tablo 4.13. Babaların Meslekleri İle Çocuklarının Sınav Başarı Puanları Grafiği

Tablo 4.13'de görüldüğü gibi, en yüksek puan alan öğrenciler; tıpkı anne mesleklerindeki gibi benzer bir görüntü vardır. Baba mesleklerine bakıldığında, düzenli bir işi, yüksek bir geliri olan ve bu işleri yapmak için yüksek eğitim almış babalar olduğu görülmektedir. En düşük puan alan öğrenci velilerinin hem çalışma saatlerinin fazla, ama gelirlerinin çok yüksek olmadığını, tabiki bu işleri yapması için de eğitim düzeyinin yüksek olması gerektiği görülmektedir.

4.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Üçüncü alt problem, ailelerin gelir durumu ile öğrencilerin sınav başarısı arasındaki farkı incelemektedir.

Tablo 4.14. *Aile Gelir Düzeyi ile Öğrenci Başarı Puanı*

<i>Gelir</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>
0 – 2.000 TL	34	309,37	81,121
2.001 – 3.000 TL	139	331,24	71,312
3.001 – 4.000 TL	81	316,36	79,480
4.001 – 5.000 TL	88	335,70	73,695
5.001 – 6.000 TL	50	350,14	77,507
6.001 – 7.000 TL	14	365,80	67,859
7.001 ve fazlası TL	38	392,65	84,958

Tablo 4.14'e bakıldığında en yüksek puan ortalamasının aile gelir düzeyi 7.000 TL ve üstü olan öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Levene Testi sonuçları [Levene (6,437) = 0,619 ; p= 0,715] varyansların homojen olduğunu göstermiştir.

Gelir düzeyi düşük olan aileler, öğrencilerin gereksinimlerini yeterince karşılayamıyor olabilirler.

Sosyo-ekonomik düzeyi iyi olan ve akademik olarak çocuklarının eksikliklerinin farkında olan aileler, özel ders, dershane gibi olanakları kullanıp, çocuklarının eksikliklerini tamamlayarak sınavlara hazırlanmasını sağlamaktadırlar. Bu durum, fırsat eşitliği açısından sorun olsa da akademik başarıyı desteklemektedir.

Aile gelir düzeyi ile öğrenci başarı puanının tek yönlü varyans analizi Tablo 4.15'te görülmektedir.

Tablo 4.15. *Aile Gelir Düzeyi ile Öğrenci Başarı Puanının Tek Yönlü Varyans Analizi*

	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Gruplar arası	202877,591	6	33812,932	5,868	0,000*
Grup içi	2518079,266	437	5762,195		
Toplam	2720956,857	443			

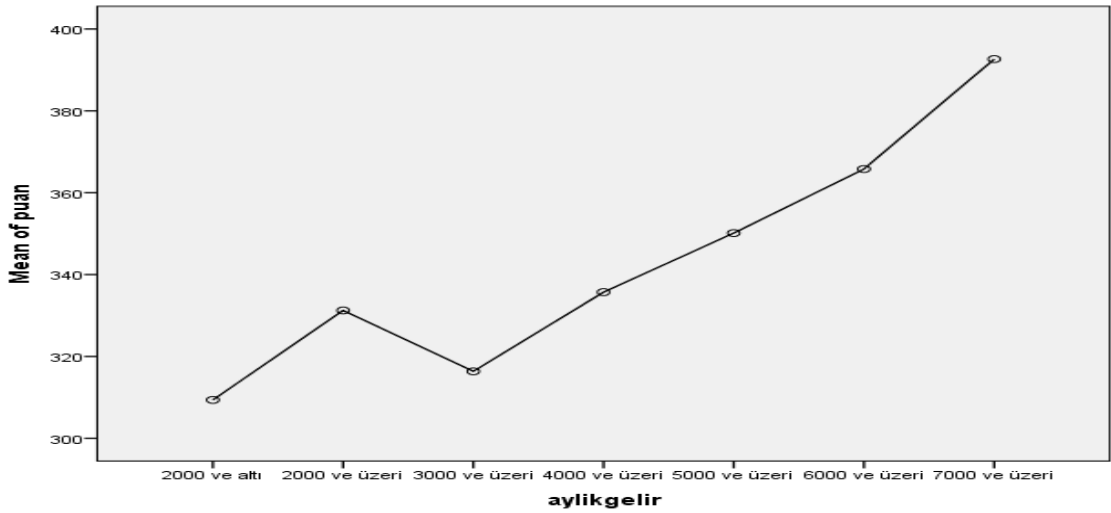
*p<0,05

Tablo 4.15'te görüldüğü gibi, ailelerin gelir düzeyi ile çocuklarının başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır. LSD testi sonuçlarına bakıldığında, aile gelir düzeyi

yükseldikçe öğrencinin başarı puanı artmaktadır. 7.000 TL ve üstünde geliri olan ailelerin çocuklarının başarı puanı, 5.999 TL ve altında geliri olan ailelerin çocuklarının başarı puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. 5.000 – 5.999 TL arasında geliri olan ailelerin çocuklarının başarı puanı; 3.999 – 3.000 TL arasında ve 2.000 TL'nin altında geliri olan ailelerin çocuklarının başarı puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. 6.000 TL ve 6.999 TL arası geliri olan ailelerin çocukları, 3.999 ve 3.000 TL arası ve 2.000 TL altı geliri olan ailelerin çocuklarının başarı puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Ailenin gelir düzeyi ile öğrenci başarı puanının grafiği Tablo 4.16'da görülmektedir.

Tablo 4.16. *Aile Gelir Düzeyi İle Öğrenci Başarı Puanları Grafiği*

Tablo 4.16'ya bakıldığında, bulgular öğrencilerin LGS puanının ailenin gelir düzeyine göre farklılık gösterdiği ve ailenin gelir düzeyi yükseldikçe çocukların LGS puanlarının da gelir artışına paralel olarak yükseldiğini göstermektedir.

4.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Dördüncü alt problem, anne ve babası birlikte yaşayan öğrencilerin sınav puanları ile ayrı olan öğrencilerin sınav başarı puanları arasındaki farkı incelemektedir.

Öğrencilerin ailevi duruma göre başarı puanlarının bağımsız gruplarda T Testi sonuçları 4.17'de görülmektedir.

Tablo 4.17. Öğrencilerin Ailevi Duruma Göre Başarı Puanlarının Bağımsız Gruplarda T Testi Sonuçları

	<i>Ailevi durum</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>P</i>
Puan	Anne-baba birlikte	382	342,17	78,890	4,048	442	0,000*
	Anne-baba boşandı ya da biri vefat etti	62	299,47	64,341			

*p<0,05

Tablo 4.17’de görüldüğü gibi; anne-babası birlikte yaşayan öğrencilerin başarı puanları ile anne-babası ayrı yaşayan ya da biri vefat etmiş olan öğrencilerin sınav başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır. Anne-babası birlikte yaşayan öğrencilerin sınav başarı puanları, anlamlı düzeyde yüksektir. Anne-babası ayrı yaşayan ya da biri vefat etmiş olan öğrencilerin ailelerinden yeterli desteği alamadıkları için sınav başarı puanları düşük olmaktadır.

Sınava giren çocuklar içinde, anne-babası birlikte yaşayanların, ayrı olanlara göre her zaman avantajlı oldukları görülmektedir.

4.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Beşinci alt problem, öğrencilerin cinsiyetleri ile sınav başarı puanları arasındaki farkı incelemektedir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre başarı puanlarının bağımsız gruplarda T Testi sonuçları Tablo 4.18’de görülmektedir.

Tablo 4.18. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Başarı Puanlarına Göre Bağımsız Gruplarda T Testi Sonuçları

	<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>P</i>
Puan	Erkek	207	328,61	78,696	-1,915	442	0,056
	Kız	237	342,84	77,646			

Tablo 4.18’de görüldüğü gibi, öğrencilerin cinsiyetinin kız ya da erkek olması, LGS puanlarında anlamlı bir fark yaratmamaktadır. İstatiksel olarak fark görülme de, tabloya bakıldığında kızların az da olsa erkeklerden yüksek puan aldığı görülmektedir.

4.6. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Altıncı alt problem, öğrencilerin evdeki kardeş sayısı ile sınav başarı puanı arasındaki farkı incelemektedir.

Öğrencilerin evdeki kardeş sayısı ile sınav başarı puanlarının tanımlayıcı değerleri Tablo 4.19’da görülmektedir.

Tablo 4.19. Öğrencilerin Evdeki Kardeş Sayısı ile Sınav Başarı Puanlarının Tanımlayıcı Değerler Tablosu

	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>
1 kardeşi olan	50	337,94	76,279
2 kardeşi olan	245	338,12	79,579
3 kardeşi olan	127	334,89	78,034
4 kardeşi olan	22	318,66	74,117

Tablo 4.19’da görüldüğü gibi, en yüksek puan ortalamasının evde iki kardeşi olan öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Levene Testi sonuçları [Levene (3,440) = 0,509; $p = 0,676$] varyansların homojen olduğunu göstermiştir.

Kardeş sayısının fazla olması, çocukların evde yeterli çalışma ortamlarının oluşturulamamasına ve ailenin imkânlarından daha az faydalanmasına neden olmaktadır. Evde sahip oldukları imkânların, öğrencilerin başarısını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Yaş seviyeleri farklı olan çocuklarda ise, gereksinimler farklı düzeylerde olduğundan, öğrencilerin gereksinimlerini yeterince karşılanamayabilir. Çok kardeşi olan çocuklar birbirlerinden olumsuz etkilendiğinden, öğrenci başarısız olmaktadır.

Çocukların evdeki kardeş sayısı ile sınav başarı puanlarına göre tek yönlü varyans analizi Tablo 4.20’de görülmektedir.

Tablo 4.20. Çocukların Evdeki Kardeş Sayısı İle Sınav Başarı Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Gruplar arası	8033,420	3	2677,807	0,434	0,729
Grup içi	2712923,437	440	6165,735		
Toplam	2720956,857	443			

Tablo 4.20’de görüldüğü gibi, evdeki kardeş sayısı ile öğrencilerin başarı puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Ancak dört kardeş olan ile daha az sayıda kardeşi olanların arasında LGS puanlarının anlamlı düzeyde olmamakla birlikte, kardeş sayısı dörtten az olanların daha yüksek puan aldığı görülmüştür.

4.7. Araştırmanın Yedinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Yedinci alt problem, öğrencilerin ikametgâh ettikleri yer ile sınav başarı puanları arasındaki farkı incelemektedir.

Öğrencilerin ikametgâh ettikleri yer ile sınav başarı puanlarının tanımlayıcı değerler Tablo 4.21’de görülmektedir.

Tablo 4.21. Öğrencilerin İkametgâh Ettikleri Yer İle Sınav Başarı Puanlarının Tanımlayıcı Değerleri

	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>
Köy	18	311,42	75,479
İlçe - Kasaba	73	337,42	79,962
İl Merkezi	353	337,22	78,194

Tablo 4.21’de görüldüğü gibi, en yüksek puan ortalamasının il ve ilçe merkezlerinde yaşayan öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Levene Testi sonuçları [Levene (2,441) = 0,475; p= 0,622] varyansların homojen olduğunu göstermiştir.

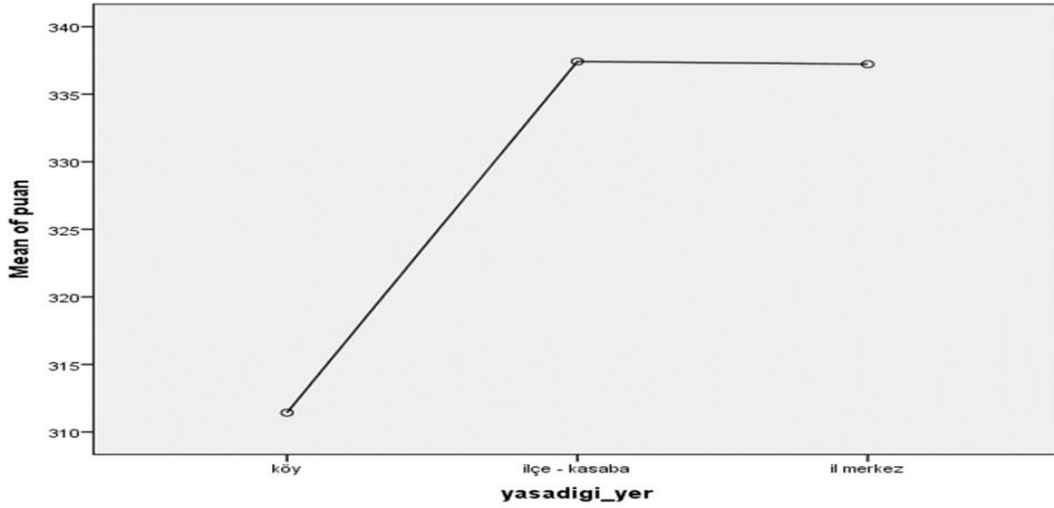
Tablo 4.21’de il, ilçe ve kasabada yaşayanların puanları, köyde yaşayanlara göre daha yüksektir. Dolayısıyla köy dışında yaşayanlar sınavlarda daha avantajlıdır denilebilir. Günümüzde okul servisleri kullanarak, okullara ulaşımın kolaylaştırıldığı düşünüldüğünde bu tablonun çok sağlıklı olmadığı düşünülebilir.

Tablo 4.22. Öğrencilerin İkametgâh Ettikleri Yer İle Sınav Başarı Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Gruplar arası	11526,981	2	5763,490	0,938	0,392
Grup içi	2709429,876	441	6143,832		
Toplam	2720956,857	443			

Tablo 4.22’de görüldüğü gibi, öğrencilerin ikametgâh ettikleri yer ile sınav başarı puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Ancak il, ilçe ve kasabada ikamet edenlerin LGS puanları, anlamlı düzeyde olmamakla birlikte köyde ikamet edenlere göre daha yüksektir.

Tablo 4.23. Öğrencilerin İkametgâh Ettikleri Yer İle Sınav Başarı Puanları Grafiği

Tablo 4.23 incelendiğinde, öğrencilerin yaşadığı yere göre merkezi sınav puanlarını gösteren bu histogramda; il, ilçe ve kasabada yaşayanların puanları, köyde yaşayanlara göre daha yüksektir. Dolayısıyla köy dışında yaşayanlar sınavlarda daha avantajlıdır denilebilir. Günümüzde okullara ulaşımın kolay olduğu düşünüldüğünde bu tablonun çok sağlıklı olmadığı düşünülebilir.

4.8. Araştırmanın Sekizinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Sekizinci alt problem, öğrencilerin okullarında tekli ya da ikili öğretim görmeleri ile sınav başarı puanları arasındaki farkı incelemektedir.

Öğrencilerin, okullarında tekli ya da ikili öğretim görmelerine göre başarı puanlarına göre bağımsız gruplarda T Testi sonuçları Tablo 4.24’te görülmektedir.

Tablo 4. 24. Öğrencilerin Tekli veya İkili Öğretim Görmelerine Göre Başarı Puanlarına Göre Bağımsız Gruplarda T Testi Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss	t	sd	P
Puan	Tekli öğretim	179	324,83	77,733	-2,530	442	0,012*
	İkili öğretim	265	343,90	78,009			

*p<0,05

Tablo 4.24’de görüldüğü gibi, tekli öğretim yapan okullardaki öğrencilerin sınav puanları ile ikili (sabahçı-öğleci) öğretim yapan okullardaki öğrencilerin sınav puanları arasında anlamlı bir fark vardır. İkili öğretim yapan (sabahçı-öğleci) okullardaki öğrencilerin sınav başarı puanları, tekli öğretim yapan okullardaki öğrencilerin sınav başarı puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Bu durumun nedeni şöyle açıklanabilir: Öğrenci tam gün okula gittiğinde, zamanının büyük kısmını okulda geçirmektedir. Oysa ikili eğitimdeki öğrenci, örneğin sabahtan öğleye kadar okula gitmekte ve öğleden sonra da dersane, kurs, özel ders gibi çalışmalara fırsat bulabilmektedir.

4.9. Araştırmanın Dokuzuncu Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Dokuzuncu alt problem, öğrencilerin okul kursu ya da dershaneye gitmeleri ile sınav başarı puanları arasındaki farkı incelemektedir.

Öğrencilerin okul kursu ya da dershaneye gitmeleri ile sınav başarı puanlarının tanımlayıcı değerleri Tablo 4.25’te görülmektedir.

Tablo 4.25. *Öğrencilerin Okul Kursu ya da Dershaneye Gitmeleri ile Sınav Başarı Puanlarının Tanımlayıcı Değerleri*

	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>
Okul kursu	173	330,72	74,394
Dershane	132	356,73	75,633
Özel kurs	10	325,18	69,330
Hayır gitmedim	108	309,73	80,739
Hepsine gittim	21	393,85	59,727

Tablo 4.25’e bakıldığında, en yüksek puan ortalamasının hepsine giden (okul kursu + dersane + özel kurs) öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Levene Testi sonuçları [Levene (4,439) = 0,963; $p = 0,428$] varyansların homojen olduğunu göstermiştir.

Öğrencilerin okul kursu ya da dershaneye gitmeleri ile sınav başarı puanlarının tek yönlü varyans analizi Tablo 4.26’da görülmektedir.

Tablo 4.26. *Öğrencilerin Okul Kursu ya da Dershaneye Gitmeleri ile Sınav Başarı Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi*

	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Gruplar arası	207533,187	4	51883,297	9,062	0,000*
Grup içi	2513423,670	439	5725,339		
Toplam	2720956,857	443			

*p<0,05

Tablo 4.26’da görüldüğü gibi, öğrencilerin okul kursu, dershane, özel kurs ve hiçbirine gitmemelerine göre başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır. LSD testi sonuçlarına bakıldığında, tüm kurslara katılan (hepsine giden) öğrencilerin sınav başarı puanları; okul kursu, dershane ve hiçbirine gitmeyen öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksektir. Dershaneye giden öğrencinin sınav başarı puanı, okul kursuna giden öğrencinin başarı puanından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Herhangi bir kursa gitmeyen öğrencilerin sınav puanları; okul kursu, dershane ve hepsine giden öğrencilerden anlamlı düzeyde düşüktür.

Bu bulgular, öğrencilerin okul dışında gittiği dershane, kurs gibi merkezlerin LGS puanlarının yüksek olmasında olumlu katkıları olduğunu göstermektedir.

4.10. Araştırmanın Onuncu Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Onuncu alt problem, öğrencilerin özel ders almaları ile sınav başarı puanları arasındaki farkı incelemektedir.

Öğrencilerin özel ders almalarına göre başarı puanlarının bağımsız gruplarda T Testi sonuçları Tablo 4.27’de görülmektedir.

Tablo 4.27. *Öğrencilerin Özel Ders Almalarına Göre Başarı Puanlarının Bağımsız Gruplarda T Testi Sonuçları*

	<i>Özel ders</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>P</i>
Puan	Aldım	119	366,12	71,315	4,996	442	0,000*
	Almadım	325	325,26	78,082			

*p<0,05

Tablo 4.27’ye bakıldığında, özel ders alan öğrencilerin sınav başarı puanları ile özel ders almayan öğrencilerin sınav başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır. Özel ders alan öğrencilerin sınav başarı puanları, özel ders almayan öğrencilerin sınav başarı puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bireysel olarak yapılan dersler grubun gereksinimlerine göre değil, yalnızca ders alan öğrencinin gereksinimlerine göre yapılacağından hata payını en aza indirmektedir.

4.11. Araştırmanın On Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

On birinci alt problem, sınıf başına düşen öğrenci sayısı ile öğrencilerin sınav başarıları arasındaki farkı incelemektedir.

Şube başına düşen öğrenci sayısı (sınıf mevcudu) ile öğrenci başarı puanı arasındaki tanımlayıcı değerler Tablo 4.28’de görülmektedir.

Tablo 4.28. *Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Sınıf Mevcudu) ile Öğrenci Başarı Puanı Tanımlayıcı Değerleri*

<i>Öğrenci Sayısı</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>
10 - 19	11	361,09	65,635
20 - 29	77	342,90	78,649
30 - 40	356	333,99	78,646

Tablo 4.28’de görüldüğü gibi en yüksek puan ortalaması, şube başına düşen öğrenci sayısı 10 ile 19 arasında olan öğrencilerdedir. Levene Testi sonuçları [Levene (2,441) = 0,847 ; p= 0,430] varyansların homojen olduğunu göstermiştir.

Sınıf mevcutları ile öğrenci başarı puanının tek yönlü varyans analizi Tablo 4.29’da görülmektedir.

Tablo 4. 29. *Sınıf Mevcutları İle Öğrenci Başarı Puanını Tek Yönlü Varyans Analizi*

	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Gruplar arası	12003,786	2	6001,893	0,977	0,377
Grup içi	2708953,072	441	6142,751		
Toplam	2720956,857	443			

Tablo 4.29’da görüldüğü gibi, öğrencilerin eğitim aldıkları sınıfların mevcutları ile sınav başarı puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Ancak sınıftaki öğrenci sayısı arttıkça, puanlarının anlamlı düzeyde olmamakla birlikte düştüğü görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde, öğrenci başarısı ile ailelerin sosyo-ekonomik durumu arasındaki ilişki bağlamında elde edilen sonuçlar tartışılmakta ve tartışmalar paralelinde geliştirilen öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

Bu araştırmada, 2019 yılında ortaokul 8. sınıftan mezun olanların 2019 LGS’de aldıkları puanlar ile ailelerinin sosyo-ekonomik durumları (anne-babanın eğitim durumu-mesleği-geliri, çocuk sayısı, ikamet yeri, birlikte ya da ayrı yaşıyor olmaları vb) karşılaştırılarak incelenmiştir.

Yapılan araştırma sonucunda;

Öğrencinin sınav başarısı üzerinde anne-babanın mesleği ve mezuniyet durumu etkilidir. Katılımcı sayısına bağlı olarak değerlendirildiğinde, toplumda yüksek statülü olarak kabul gören mesleklerde çalışan anne-babaların çocuklarında okul başarısı daha yüksektir. Babası öğretmen, öğretim üyesi, mühendis, hâkim, savcı, avukat ya da doktor, hemşire, memur, sağlık memuru, veteriner, bankacı, polis olanların sınav başarı ortalamaları daha yüksektir. Baba mesleği esnaf (bakkal, fırıncı, berber, terzi, galerici, emlakçı, taksici, kuruyemişçi, kasap vb), işçi (şoför, markette, temizlikçi, tekstilde, güvenlikçi, tekniker vb) ya da usta (inşaat, boyacı, elektrikçi, oto, doğalgazcı, tornacı vb) olan öğrencilerin sınav başarıları düşüktür. Yorumlamak istersek; burada başarılı olan çocukların velilerinin meslek grupları incelememiz gerekir. Bir üniversite bitirerek meslek sahibi olan ve bu mesleği yapmak için yarışma sınavına giren velilerdir. Öğretmen, öğretim üyesi, doktor, polis, hemşire vb. işlerini yapanlar, kamuda

çalıştıklarından kendi mesleklerini çocuklarına bırakma lüksü yoktur. Bu yüzden eğitimlere, diğer serbest meslek sahibi velilerinden daha çok önem vermektedirler.

Annesi öğretmen, öğretim üyesi ya da doktor, hemşire, memur, sağlık memuru, veteriner, bankacı, polis olanların sınav başarı ortalamaları, diğer mesleklere göre daha yüksektir. En düşük sınav başarısı ise annesi esnaf olan ya da serbest meslekle uğraşan öğrencilerdir. Bu çocuklarda ailenin işlerini devam ettirme imkânı vardır. Bunu anne mesleği işçi (şoför, markette, temizlikçi, tekstilde, güvenlikçi, tekniker vb) olan öğrenciler izlemektedir. Kamuda çalışan ve çalışmayan diye bunları iki grupta sınıflandırabiliriz. Kamuda çalışan doktor, polis, öğretmen vb. anneler bir tarafta, diğer tarafta ise işçi, esnaf, serbest meslek sahibi gibi kamu dışında çalışanlar olduğu görülmektedir. Burada öğretmen çocukları gibi, polis çocuklarının puanları yüksektir. Polis mesleğini yapanların birçoğu atanamamış öğretmenler gibi, üniversite eğitimi almış kimselerden oluşmaktadır.

Başarılı çocukların anne ve babalarında mesleksi bağlamda göze çarpan ortak nokta şudur: O mesleği yapabilmek için yüksek bir eğitim almışlardır ve yarışma sınavı ile o mesleğe başlamışlardır.

Anne ve babanın eğitim düzeyi artıkça, çocuklarının sınav başarıları da artmaktadır. Diğer bir deyişle, anne-babası lisans ve lisansüstü mezunu olan çocukların sınav başarısı, anne-babası okuma-yazma bilmeyen ya da ilkökul mezunu olan çocuklarının sınav başarılarından daha yüksektir.

Genel itibariyle ailenin gelir düzeyi artıkça, öğrencilerin sınav başarı ortalamaları da artmaktadır. En yüksek başarı, aylık ortalama geliri 6.000 TL ve üstü olan ailelerin çocuklarındadır. En düşük başarı ise aylık ortalama geliri 2.000 TL ve altında olan ailelerin çocuklarındadır.

Dikkat çeken başka bir nokta da çalışmayan annelerin çocuklarının puanları, düşük ücretle çalışan annelere göre daha yüksektir. Bu da çalışma saatlerinin çok olması nedeniyle annelerin çocukları ile ilgilenemediğini göstermektedir.

Öğrencilerin kardeş sayısı, LGS puanlarında anlamlı farklılık yaratmamakta, ancak kardeş sayısı az olanların LGS puanları anlamlı düzeyde olmamakla birlikte çok kardeş olanlara göre daha yüksektir. Evdeki çocuk sayısı arttıkça, öğrencilerin başarı puanlarında anlamlı düşüşler olmaktadır.

Erkek öğrencilerin sınav başarı puanları ile kız öğrencilerin sınav başarı puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Bu sonuç, eğitimde fırsat ve olanak eşitliğinin sağlanmasının, ülkelerin kalkınması için ne denli önemli olduğunu kanıtlamaktadır. Çünkü ülkelerin kalkınması için yalnızca erkeklerin çalışması yetmemekte ve erkek kadar kadının gücü de önem taşımaktadır.

Anne-babaların ayrı olmaları (boşanma ya da ölüm nedeniyle) ya da birlikte yaşamaları, öğrencilerin sınav başarı puanlarını etkilemektedir. Anne ve babanın birlikte yaşadığı ailelerin çocuklarında başarı puanları daha yüksektir. Bunun nedeni, çocuğun en önemli gereksinimlerinden birinin duygusal alanda olması olabilir. Anne-babası birlikte yaşayan çocukların, duygusal gereksinimlerini daha çok karşıladığı söylenebilir.

Okullarda tekli ya da ikili eğitim yapılması, öğrencilerin sınav başarısını etkilemektedir. İkili eğitim (sabahçı - öğleci şeklinde) yapan okullardaki öğrencilerin sınav başarı puanları daha yüksektir. Bunun nedeni, ikili eğitimde öğrencilerin okulda kalma süresinin az olması olabilir. Tekli eğitimde öğrenciler, ortalama sekiz saat okulda kalırken, ikili eğitimde beş saat kalmaktadırlar. İkili eğitim yapan okullardaki öğrenciler, okul dışındaki saatlerde farklı çalışmalar için fırsat bulmakta ve sınavlara hazırlanmak için daha çok olanağa kavuşmaktadırlar.

Okulda sınıf-derslik başına düşen öğrenci sayısının (sınıf mevcutlarının) az ya da çok olması, öğrencilerin sınav başarı puanlarını etkilememektedir. Bu durum, Denizli’de doğum oranlarının düşük olmasından kaynaklanıyor olabilir. Çünkü doğum oranları düşük olunca, toplumda çocuk sayısı artmamaktadır. Çocuk sayısı artmayınca, okullar ve sınıflar kalabalık olmamaktadır. Diğer bir deyişle, sınıf başına 20 öğrencinin olduğu okuldaki başarı ile sınıf başına 25 öğrencinin olduğu okulun başarısı arasında bir fark

görülmemektedir. Ancak bu araştırma, Şanlıurfa ve Diyarbakır gibi doğum oranlarının çok yüksek olduğu illerde yapılsa, farklı sonuçlar elde edilirdi.

Aileleri il, ilçe ve kasaba merkezinde ikamet eden öğrencilerin sınav başarı puanları, köylerde ikamet eden öğrencilerden biraz daha yüksektir. Bunun nedeni, il ve ilçe merkezlerinde, okul dışındaki saatlerde sınavlara hazırlanma olanaklarının daha çok olmasıdır. Köyde yaşayan öğrenciler sınavlara hazırlanabilmek için, il ve ilçede yaşayanlar kadar imkanlara sahip değildir. Aileler çocukların başarılı olabilmesi için, öğrencileri servislerle ikamet ettiği yerlerden çok uzaklardaki okullara dahi gönderdiğini unutmamalıyız. Günümüzde okullara ulaşımın kolay olduğu düşünüldüğünde, bu yorumun çok gerçekçi olmadığı düşünülebilir.

Öğrencilerin, okul dışında özel ders (ücretli) almaları, sınav başarı puanlarını yükseltmektedir. Çünkü özel ders, öğrencinin gereksinimlerine göre düzenlenmektedir. Aynı zamanda sınava hazırlanma olanaklarının hepsini (okul kursu, dersane, özel kurs) kullanan öğrencilerin ve dershaneye giden öğrencilerin başarı puanları yüksektir. Öğrencilerin özel ders almaları ya da dershaneye gitmeleri ise anne-babalarının sosyo-ekonomik durumu ile doğrudan ilişkilidir. Sosyo-ekonomik durumu yüksek olan ailelerin çocukları, sınavlara daha çok kaynaktan hazırlanmaktadır ve başarı puanları daha yüksektir.

5.2. Tartışma

Ortaokul öğrencilerinin sınav başarıları üzerinde anne-babanın sosyo-ekonomik durumunun ne ölçüde etkili olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar, alanyazın taramasında ulaşılan benzer çalışmaların sonuçları ile karşılaştırılmaktadır.

Arslan tarafından 2008 yılında, “Ailenin İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı Üzerindeki Etkisi” adlı bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada, ailenin aylık gelirinin, öğrenci okul başarısını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Şöyle ki: Aylık geliri asgari ücret düzeyinde olan ailelerin çocuklarında, okul başarı ortalaması düşüktür. Aylık geliri orta ve üst düzeyde olan ailelerin çocuklarında okul başarı ortalaması daha fazladır.

Genel olarak ailenin aylık gelir düzeyi artıkça, okul başarı ortalaması artmaktadır. Anne ve babanın mesleği, öğrencinin okul başarısını etkilemektedir. Aynı şekilde anne-babanın eğitim düzeyi de öğrencinin okul başarısını etkilemektedir. Diğer bir deyişle, Arslan tarafından yapılan araştırmanın verileri ile bu araştırmanın verileri örtüşmektedir.

Akay tarafından 2017 yılında “Ortaokul Öğrencilerinin Teog Başarısına Etki Eden Faktörlerin Çok Düzeyli Analizi” adlı bir doktora tezinde, “*Eğitim düzeyi yüksek anne-babalar, çocukları için canlı örnek oluşturmaktadır*” sonucuna varmışlardır. Ancak bütün anne-babaların eğitim düzeyi ile gelirleri başta olmak üzere olanakları ve özellikle bilinç düzeyi aynı değildir. Ailenin gelir düzeyi artıkça, sadece çocuklarına değil kendi aile yaşayışlarına da olumlu etkiler oluşturabilmektedir. Örneğin düşük gelirli aileler, yalnızca devletin verdiği ücretsiz eğitim olanaklarından yararlanmaya çalışmaktadırlar. Özel ders alılabilecek gelire sahip aileler, çocuklarının eğitiminin daha iyi olması için bu konuda zorlanmamaktadırlar. Burada düşük gelirli aileler yaşam için gerekli olan zorunlu gereksinimlerini az olan gelirleriyle sağlamaya çalışırken, zorunlu gereksinimlerini rahatça karşılayan aileler de diğer gereksinimleri için gelirlerinin olmasının rahatlığını yaşamaktadırlar. Tabi burada en önemli nokta, durumu iyi olan ailelerin zorunlu gereksinimlerini karşıladıktan sonraki artan paralarının eğitim için harcanması konusundaki istek durumlarıdır. Burada özellikle bilinç düzeyinde etkili olan unsur, anne-babanın eğitim durumu ve mesleği. Eğitim durumu yüksek olan veliler, eğitim için harcamalarının zorunlu olarak görürken, düşük eğitimdeki veliler bunun çok gerekli olmadığını düşünebilmektedirler.

Bradshaw, Ager, Burge ve Wheeler (2010), PISA 2009 İngiltere sonuçlarını çözümledikleri çalışmalarında; kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha başarılı olduğu, sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının okuma başarısının da yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Fındık (2012), PISA 2009 sonuçlarına göre Türkiye’deki sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilerin okuma becerileri alanındaki başarılarını incelemiştir. Anılan çalışmada, anne ve babaların eğitim düzeyi yükseldikçe, çocukların yılsonu not

ortalamalarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmamız sonucunda öğrencilerin cinsiyetinin kız ya da erkek olması, LGS puanlarında anlamlı bir fark yaratmamaktadır.

Yurtiçinde ve yurtdışında yapılan araştırmalar ile bu araştırma karşılaştırıldığında, sonuçların birebir örtüştüğü söylenebilir.

5.3. Öneriler

Elde edilen sonuçlar ışığında, eğitimcilere ve ailelere yönelik öneriler şunlardır:

5.3.1. Eğitimcilere ve Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Eğitimciler, ailesinin sosyo-ekonomik durumuna bağlı olarak sorun yaşayan öğrencilerin, fiziksel gereksinimlerinin karşılanması yönünde yardım ve destek sağlayabilecek yöntemler aramalıdır.

– Öğrencilerin sınav başarıları üzerinde etkisi olan “aile sosyo-ekonomik özelliklerine” yönelik araştırmalar yapılmalıdır. Yapılan araştırma sonuçları, devletin ilgili birimlerine görüş olarak bildirilmelidir. Örneğin, Milli Eğitim Bakanlığının yaptığı çalıştaylarda bu araştırmaların sonuçları paylaşılabilir ve öneriler sunulabilir.

– Öğrencilerin sınav başarılarını, ailelerin sosyo-ekonomik düzeyleri etkilediği için, devlet “sosyal devlet özelliğini” ön plana çıkarmalıdır. Örneğin, 2020 yılında Covit - 19 virüsünün yaşandığı aylarda uzaktan eğitim yapılmıştır. Ancak internet bağlantısı ya da bilgisayar olmadığı için bu eğitimi alamayan öğrenciler olmuştur. Bu ve bunun gibi öğrencilere sosyal devlet olma gereği olarak, eğitimde fırsat ve olanak eşitliğinin sağlanabilmesi için yardım yapılmalıdır.

– Benzer bir araştırma, yatılı-pansiyonlu ortaokullarda yapılmalıdır.

– Benzer bir araştırma, taşınabilir ortaokullarda yapılmalıdır.

– Benzer bir araştırma özel sektöre ait ortaokullarda yapılmalıdır.

5.3.2. Ailelere Yönelik Öneriler

Çocuklar çok belli etmezler, ama çevresinde bulunan anne-babaları taklit ederler. Araştırmada anne-babanın mesleği ve eğitim durumunun öğrenci başarısı üzerinde etkisi olduğu bulunmuştur. Ancak kişinin, mesleği ya da mezuniyet durumu ne olursa olsun,

her koşulda ve yaşta kendini geliştirebilir. Bu geliştirme durumunu çevresine, özellikle de çocuklarına hissettirebilmelidir.

– Çocukların öğrenme coşkularını aileler her zaman diri tutmalıdır. Çocukların öğrenme konusundaki girişimlerini takdir ederek yüreklendirilmelidir. Aileler gelişime açık ve sürekli olarak öğrenmeye istekli olmalıdır. Bu durum hem çocuklarına iyi örnek oluşturma açısından, hem de çocukları ile kuracakları etkili iletişim açısından oldukça önemlidir.

– Aileler hem fiziksel, hem duygusal, hem de ekonomik olarak gereksinimlerini karşılayabileceği sayıda çocuk sahibi olmalıdır. Çocuk yetiştirmek gerçek bir sanattır. Belki de kimse bunu mükemmel bir şekilde yapamaz. Ancak çocuk yetiştirebilmenin bilincindeki anne-babalar olarak, yapabileceğinin en iyisini yapabilmek, gelecek nesillerin yaşam başarısına önemli bir katkı sağlayacaktır.

– Çocuklar ayrı oldukları anne-babalarından, özellikle de babalarının veri kayıtlarını vermeyerek onları yok saymaktadır. Ailede anne-babanın ayrı olması, çocukların üzerindeki sorumluluklarının bittiği anlamına gelmez. Bunu düşünerek çocuk sahibi olmayı düşünen ailelerin anne-baba eğitimi alması için devlet tarafından zorunlu kurslar verilmelidir.

– Aileler çocuklarını ikamet ettikleri mahallenin dışındaki okullara gönderirken, yarar - zarar ilişkisini iyi hesaplamalıdır. Aileden uzakta geçirilen kontrolsüz zamanların, çocukların başarısına olumsuz etkisi varsa, kontrol edebilecekleri yakınlarındaki okullarda eğitimlerini sürdürmeleri yönünde girişimde bulunmalıdır. Kişilik gelişiminin henüz tamamlanmadığı bu dönemde, çocukların ailelerinden uzakta kötü alışkanlıklarla tanışması için hazır ortam bulunmaktadır. Günümüzde uyuşturucu madde bağımlılığının ortaokullara kadar düşme nedenlerinden birinin bu olduğu bilinmektedir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, E. (2000), Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması, Nadir Kitabevi, İstanbul.
- Andre, C. ve Lelord, F. (2002), Kendine Saygı (Çev. İ. Yerguz), İstanbul.
- Anılan, H. (2004), Bazı değişkenler açısından Türkçe dersinde okuduğunu anlama. Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2), 89-102.
- Arslan, P. (2001), Okul sütü ve okul beslenme programlarının önemi. WHO Türkiye Ofisi.
- Arslan, S. (2008), Ailenin İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı Üzerindeki Etkisi (Ümraniye İlçesi Örneği), Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Avşar, A.Ş. ve Yalçın, S. (2015), Öğrencilerin okuma başarılarını açıklayan ailesel değişkenlerin CHAID analizi ile belirlenmesi. Eğitim ve Bilim, 40(179), 1-9. Ankara.
- Aydın, A; Erdağ, C; Taş, N. (2011), 2003-2006 PISA okuma becerileri sonuçlarının karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi: En başarılı beş ülke ve Türkiye. Kuramdan Uygulamaya Eğitim Bilimleri, 11(2), İstanbul.
- Başaran, S. ve Koç, F. (2000), Ailenin Çocuğun Okuldaki Eğitimine Katılım Sorunları ve Katılımın Sağlanması İçin Alternatif Bir Model, Ankara.
- Bostancıoğlu, M (2002). TBMM Soru Önergesi, Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Bradshaw, J; Ager, R; Burge, B; Wheater, R. (2010), PISA 2009: Achievement of 15-year.
- Chapman, G. (2005), 5 Sevgi Dili (Çev. B. Çelik), İstanbul.
- Considine, G. ve Zappalà, G (2002). The influence of social and economic disadvantage in the academic performance of school students in Australia. Journal of sociology, 38(2), 129-148.
- Coşkun, E. (2003), Çeşitli değişkenlere göre lise öğrencilerinin etkili okuma becerileri ve bazı değişkenler. TÜBAR 13, 101-130, İstanbul, 2003.
- Cüceloğlu, D. İnsan ve davranışı: Psikolojinin temel kavramları. (20.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi. 2010.
- De Graaf, P. M. (1986), The impact of financial and cultural resources on educational attainment in the Netherlands. Sociology of education, 237-246.
- Erden, M. (2001), Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Alkım Yayınevi, İstanbul.
- Erdoğan, M. (2012), PISA 2009 - Türkiye Verilerine Dayanarak Okuma Becerileri Alanında Başarılı Okullar İle Başarısız Okulları Ayırt Eden Okul İçi Etmenler Ve Sosyo-Ekonomik Faktörler, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Fındık, L.Y. (2012), PISA 2009 Sonuçlarına Göre Türkiye'deki Sosyo-ekonomik Açından Dezavantajlı Öğrencilerin Okuma Becerileri Alanındaki Başarılarının

- Değerlendirilmesi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2012.
- Gelbal, S (2010). Sekizinci sınıf öğrencilerinin sosyo-ekonomik özelliklerinin Türkçe başarıları üzerinde etkisi. Eğitim ve Bilim, 33(150), Ankara.
- Goleman, D. (2000), Duygusal Zekâ (Çev. B.S. Yüksel), İstanbul.
- Karakütük, K. (1997), İnsan Kaynakları, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 30(1).
- Kaya, Y. (1993), İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış, Bilim Yayınları, Ankara.
- Kefeli, S. (2005), İlköğretim Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Normal, Yatılı Ve Taşımali İlköğretim Okullarının Karşılaştırılması (Mudurnu İlçesi Örneği). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bolu.
- Kılıç, E. D. ve Tanman, S. (2009), İlköğretim Okullarında Eğitimde Fırsat Eşitsizliği. Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi, 9(2), Erzurum.
- MEB. 9. Milli Eğitim Şura Kararları, 24 Haziran-4 Temmuz 1974, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165045_9_sura.pdf, (02.12.2017).
- MEB. 10. Milli Eğitim Şura Kararları, 23-26 Haziran 1981 https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165120_10_sura.pdf, (03.12.2017).
- MEB, 15. Milli Eğitim Şura Kararları, 13-17 Mayıs 1996, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165430_15_sura.pdf, (3.12.2017).
- MEB. Mevzuat, Taşımali İlköğretim Yönergesi, Temmuz 1995, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/107.html>, (05.12.2017).
- Okuyucu, A. (2017), İlkokul Döneminde Anne-Baba Tutumlarının Öğrenci Başarısına Etkisi (Esenler İlçesi Örneği), Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2017.
- Orman, M. (2012), Velilerin Sosyo-Ekonomik Durumu, Sınıf Veli Toplantılarına Katılımı ve Öğrencilerin Başarısı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Sağlık Bakanlığı (2008), Okul Çocuğunun Beslenmesinin Özellikleri, Sağlık Bakanlığı, www.saglik.gov.tr, (10.12.2017).
- Schreiber, J. B. (2002). Institutional and student factor sand thei rinfluence on advanced mathematics achievement. The Journal Educational Research, 98(5), 274-286.
- Sormaz, Ü; Sürücüoğlu, M; Akan, L. (2006), Lise öğrencilerinin besin tercihleri ve beslenme bilgi düzeyleri, H. Üniversitesi içinde, V. Uluslararası Beslenme ve Diyetetik Kongresi Bildiri Kitabı (s. 290). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Şanlıer, N. ve Şeren, S. (2004), Halk eğitim merkezlerine devam eden kadınlara verilen beslenme eğitiminin kadınların beslenme bilgi düzeylerine etkisi. Milli Eğitim Dergisi.
- Tezcan, M. (1981), Eğitim Sosyolojisine Giriş, Nadir Kitabevi, Ankara.

- Tuzcu, G. (2006). *Avrupa Birliği 'ne Giriş Süreci ve Eğitimde Vizyon 2023*, Türk Eğitim Derneği (TED) Yayını, Ankara.
- Tuzcu, G. (2015), *Eğitim Planlaması*, (Yayınlanmamış Araştırma), Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Uludağ, Z.-Odacı, H. (2002), "Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekân", Milli Eğitim Dergisi, Sayı.153, Ankara.
- Yavuzer, H. (1995), *Ana-Baba Okulu. Yaygın Anne-Baba Tutumları*. Remzi Kitapevi. İstanbul.
- Yılmaz, E. T. (2006). Uluslararası öğrenci başarı değerlendirme programında (PISA) Türkiye'deki öğrencilerin matematik başarılarını etkileyen faktörler. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.

EKLER

Ek 1. Araştırma Anket Formu

ÖĞRENCİ BAŞARISI İLE AİLENİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU ARASINDAKİ İLİŞKİ

Bu araştırmanın amacı, çocuklarınızın deneme sınavlarındaki başarıları ile ailenizin sosyo-ekonomik durumu arasında ilişki olup-olmadığını belirlemektir. Yazacağınız bilgiler, yalnızca yüksek lisans çalışmasında kullanılacak olup başka hiçbir yerde kullanılmayacaktır.

Sizden beklenen, aşağıdaki sorulara içtenlikle ve gerçekçi bir biçimde yanıt vermenizdir. Zaman ayırdığınız için teşekkür eder, saygılar sunarım.

Abdurrahman Çömlekciogulları

Denizli Atatürk Ortaokulu
Pamukkale Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Öğrencinin Adı-Soyadı:

Şubesi: No:

Öğrencinin Okulunun Adı:

Öğrencinin Okulu: () Tekli eğitim yapıyor (dersler sabah başlıyor ve öğleden sonra bitiyor)

() İkili eğitim yapıyor (sabahçı - öğleci)

Öğrencinin okuduğu sınıftaki öğrenci sayısı (sınıf mevcudu):

Özel ders aldınız mı: () Hayır () Evet, Dersler: / / /

Kurs ya da dershaneye gittiniz mi?

() Evet; okulda düzenlenen destekleme kursları

() Evet; özel kurs merkezi, dersane vb.

() Evet; Diğer

() Hayır

Annenizin Eğitim Durumu:

- () Okuma-Yazma Bilmiyor
 () İlkokul Mezunu
 () Ortaokul Mezunu
 () Genel Lise / Anadolu Lisesi Mezunu
 () Meslek Lisesi Mezunu
 () İmam-Hatip Lisesi Mezunu
 () Meslek Yüksekokulu Mezunu (2 Yıllık)
 () Eğitim Fakültesi Mezunu
 () Fen-Edebiyat Fakültesi Mezunu
 () Mühendislik Fakültesi Mezunu
 () Ziraat Fakültesi Mezunu
 () İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Mezunu
 () Açıköğretim Mezunu (2 Yıllık)
 () Açıköğretim Fakültesi Mezunu (4 Yıllık)
 () Yüksek Lisans Mezunu
 () Doktora Mezunu
 ()

Babanızın Eğitim Durumu:

- () Okuma-Yazma Bilmiyor
 () İlkokul Mezunu
 () Ortaokul Mezunu
 () Genel Lise / Anadolu Lisesi Mezunu
 () Meslek Lisesi Mezunu
 () İmam-Hatip Lisesi Mezunu
 () Meslek Yüksekokulu Mezunu (2 Yıllık)
 () Eğitim Fakültesi Mezunu
 () Fen-Edebiyat Fakültesi Mezunu
 () Mühendislik Fakültesi Mezunu
 () Ziraat Fakültesi Mezunu
 () İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Mezunu
 () Açıköğretim Mezunu (2 Yıllık)
 () Açıköğretim Fakültesi Mezunu (4 Yıllık)
 () Yüksek Lisans Mezunu
 () Doktora Mezunu
 ()

Annenizin-babanızın mesleğini, “serbest meslek, devlet memuru, emekli” gibi belirsiz yazmayınız. “Ev hanımı, çiftçi, hemşire, banka müdürü, pazarlamacı, polis” gibi anlaşılır yazınız... Emekli ise, önce asıl mesleğini yazınız, yanına da parantez içinde “emekli” yazınız. Örneğin: Kuruyemişi (emekli).

Annenizin Mesleği:

Babanızın Mesleği:

Ailenizin Yaşadığı Yer : () Köy () Kasaba () İlçe merkezi () İl merkezi

Ailenizin Aylık Geliri Ortalama Kaç TL? :

Ailenizin Yaşadığı Ev : () Kendinizin () Kira

Ailenizdeki Çocuk Sayısı:

Anneniz - Babanız:

() Birlikte Yaşıyor

() Boşandılar

() Anne vefat etti

() Baba vefat etti

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı	Abdurrahman
Soyadı	ÇÖMLEKCİOĞULLARI
Doğum Yeri ve Tarihi	ERZİNCAN / 1967
Uyruğu	Türkiye Cumhuriyeti
İletişim Adresi ve Telefonu	Mehmetçik Mahallesi 2618. Sokak 100.Yıl Atatürk Sitesi No:5/9 Pamukkale / Denizli 0505 4790166
Eğitim	
İlkokul	İzmir Gazi İlkokulu
Ortaokul	İzmir Alsancak Ortaokulu
Lise	Balıkesir Ticaret Meslek Lisesi
Yükseköğretim (Lisans)	Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Manisa Beden Eğitim ve Spor Öğretmenliği Bölümü
Yabancı Dil	
Yabancı Dil Adı – SINAV ADI – Sınavın Yapıldığı ay ve yıl	Almanca
Varsa Mesleki Deneyim	
Yıllar	Mesleki Deneyim
1989 - 1991	Van Mehmet Akif Ersoy Lisesi Beden Eğitimi Öğretmeni
1991 - 1995	Kastamonu İhsangazi İlçesi İhsangazi İlköğretim Okulu Müdür Yardımcısı
1995 – 1998	Denizli Acıpayam Anadolu Lisesi Beden Eğitimi Öğretmeni
1998 - 2001	Denizli Fatih İlköğretim Okulu Beden Eğitimi Öğretmeni
2001 - Halen Görevde	Denizli Atatürk Ortaokulu Beden Eğitimi Öğretmeni (2020)